

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 2
Febr
1949
Pris 65 öre

Foto: Bern

STOCKHOLM
med omgivningar

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukkasse

STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

JUTELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas. Koksgrötor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgat. 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

A.-B. ARBETARNES TRYCKERI

Barnhusgatan 14 — STOCKHOLM
Tel. 10 22 76, 11 11 92 — Postg. 4739
Böcker — Tidskrifter — Blanketter

Försäkringsbolaget "ZÜRICH"

Birger Jarlsgat. 8, Sthlm 7. Tel. 67 05 10.

BETALD ANNONSPLOTS

BODEN

ALLT I SKIDOR

Anders Perssons Splitkein, Stavar, Bindningar, Vallor, Skidskor. Stor sortering i WALLSTENS JÄRNHANDEL, BODEN
Tel. 10 43 — 43

I 19:ns DAMFRISERING

(Inneh. Inga-Mari Hemling)

Rekommenderas

Tel. 1769 BODEN Tel. 1769

GYNNA

Status annonsörer

BODEN

Britta Nilssons FINBAGERI & CAFÉ

Kungsgatan 10, BODEN. Telefon 2598
Rymliga och trevliga lokaler

Beställn. emottagas

Begravningar arrangeras

Kommanditbolaget BETONG

SANDER & C:o, Hednoret

Telefon Boden 650 16

BORÄS och SÖDRA
ÄLVSBORGS LÄN

BORÄS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

— BORÄS —

Boräs

Fabriksnederlag

DEN SVENSKA HANDLAREKÄRENS
FÖRNÄMSTA INKÖPSKALLA

AB. Corsettindustri

— BORÄS —

NAMNANROP:

A. B. C.-KORSETT

Aktiebolaget Ludvig Anderson

KASTHALLS MATTFABRIK

KINNA

AB BREDIN & C:O — KINNA

Värme- och Sanitära anläggningar
utföras fackmässigt under garanti

Telefon 323

BORÄS OCH SÖDRA
ÄLVSBORGS LÄN

E.W. JUST

FÄRGERI — BLEKERI

MERCERISATION

Filmtryckeri

BORÄS

Tel. växel 174 65

SYFABRIKEN VALKYRIAN SKJORTFABRIK

Tel. 111 21
BORÄS

Kinna Väveri

Bröderna Nilsson

Häggåstrands Väveri Aktiebolag

KINNAHULT

Hjelms Bil AB.

Aktiebolaget

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbetyger, Duchatelltäcken, Gardiner och Draperivaror i såväl bomull som konstsilke

BETALD ANNONSPLOTS

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Redaktör:
SIXTEN HAMMARBERG

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Kocksgatan 15, Stockholm
Tel. 41 39 99 o. 44 40 40 (Växel) Postgiro 95 00 11
Prenumerationspris: Helår 7:—, halvår 4:—

FEBRUARI 1949

Utkommer en
gång i månaden
12:e årgången

Ansvarig utgivare:
EINAR HILLER

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

Behöver vi lättare industrier?

Vårt näringsliv och våra industrier ge inte bara rikedomar, trävaror, malm, maskiner och andra industriprodukter. I det tunga arbetets valskvarn förslites och förbrukas också dyrbart människomaterial. Sveriges näringsliv är i stort sett baserat på tyngre industrier, särskilt gäller detta Norrland och övriga trakter, där skogsbruk, jordbruk och järnhantering dominera. Något tillspetsat kan man formulera det så, att våra tunga industrier i samverkan med ett oftast hårt klimat inte bara producera rikedomar åt landet utan även partiellt arbetsföra, människor som på grund av sjukdomar och andra handicap sorteras ut ur arbetsprocessen. Var skola dessa sedan placeras? Löper inte dessa risken att fastna i socialvårdens register och permanentas till understödsstagare? Ha vi råd att göra på detta sätt? Borde vi inte ha möjligheter att placera *alla* — även dem som fått sin arbetsförmåga nedsatt genom sjukdomar och handicap? Det är något av dessa frågeställningar, som avspeglas i den framställning som Norrbottens läns lungsjukas centralförening gjort till en inom detta län verksam *Generalplanskommitté*. Denna kommitté har bl. a. till uppgift att planera för näringslivet i Luleå med omnejd.

Föreningen framhåller, att skogsbruk och järnhantering äro typiskt tunga industrier, som kräva fullgod hälsa och stora fysiska och psykiska påfrestningar av de sysselsatta. Härtill kommer en olämplig könsfördelning — de nämnda industrierna använda sig uteslutande av manlig arbetskraft — ett förhållande som också talar för lättare och mera differentierade industrier. Norrbotten har den högsta tuberkulosfrekvensen, skogsindustrin och gruvindustrin medför stora risker för lungtuberkulos, reumatiska sjukdomar och andra skador, då dessa arbeten bedrivs under svåra förhål-

landen. Ett mera differentierat näringsliv med tillgång till lämpliga arbetsuppgifter för dem som fått hälsan nedsatt genom sjukdomar och andra olyckor skulle betyda ett gott tillskott av arbetskraft och inbesparing av socialvårdsutgifter för samhället, framhåller föreningen i Norrbotten.

De lungsjukas organisation i Norrbotten pekar också på några framkomliga vägar och lämpliga arbetsobjekt. Man kan exempelvis tänka sig vissa tillverkningar inom den elektriska industrin, industrier med papp och träfiberplattor som utgångsmaterial, vissa anläggningar inom radiobranschen, tillverkning av leksaker och hushållsartiklar för ortens eget behov m. m.

Det är med verkligt stort intresse man tager del av de förslag, som framförts av de lungsjukas egen organisation i Norrbotten för att få en förnuftigare planering av näringslivet och sysselsättning åt partiellt arbetsföra i dessa trakter. Det har också framkommit vid undersökningar, att många partiellt arbetsföra från de norra delarna av landet — från skogsbygderna och de tunga yrkena — knappast skulle ha haft några större svårigheter att få arbete i södra och mellersta Sverige, där industrierna erbjuda lämpligare arbetsuppgifter. Men man måste nog också kraftigt understryka, att denna fråga är aktuell för hela landet. Vårt svenska näringsliv är nämligen, som inledningsvis framhållits, till största delen uppbyggt på tyngre industrier. Frågan om lämpliga arbetsobjekt för partiellt arbetsföra kan föras många steg närmare sin lösning om man inom varje län — liksom nu håller på att ske i Norrbotten — genom ett *planeringsråd* eller annat lämpligt organ samlar sakkunskapen inom näringslivet och hos de samhälleliga organen för att söka få till stånd ett mera differentierat näringsliv med ett större register av arbets-

Genom mina sociala

När dumheten kom till byn...

kan man med all rätt kalla det drama, som utspelats i Stockholm omkring den numera internationellt beryktade undergörrerskan Dorothea Iversen. Hur många tonn papper och trycksvårta stockholmstidningarna offrat på denna hudblåsande, flåsande, knådande och kollektivhuvudvärksbotande dam kan vara intressant att räkna ut så här efteråt. Slöseriet med papperet och trycksvårta har ju en alldeles särskild bakgrund i ett land, där man just håller på att täppa till det s. k. "inflationsgapet" för att uppnå ekonomisk balans. Framförallt måste vi hushålla med papperet, som skall exporteras och ge oss "hårda dollar!"

Så här lät det ungefär när det var som värst i anslutning till ett "strålände bildreportage":

Stockholm har aldrig tidigare sett maken. Jätteköer ringlade sig sedan kl. 22 i går kväll utanför HSB-huset på Fleminggatan. Tusentals sjuka väntade på "undergörrerskan" fru Dorothea Iversen. Men kl. 10 fick hon meddela sina trogna, att HSB stoppat verksamheten. I morgon står sålunda fru Iversen utan lokal. Meddelandet framkallade panik bland de väntande förtvivlade sjuka. Polisen fick göra en choch för att rensa körbanan. Närmare 2.500 personer fick inte komma in i HSB-salen, där fru Iversen började behandla de 600 församlade. Här ses en bildsvit från dramat på Fleminggatan."

För att nu vara rättvis måste sägas, att stockholmarna inte voro ensamma på Dumhetens Dag, fredagen den 7 januari 1949. Vi undra om inte alla landsändar voro representerade, från norr till söder, liksom alltid, när det gäller verkligt stora evenemang.

För oss, som i många herrans år fått bevittna alla groteska uttryck för smittorädsla alltifrån rädslan för bruk av brevlåda i vilken en f. d. sanatoriepatient lagt brev, fram till ett par tofflor, som påståtts ha blivit infekterade genom en nysning, har det alltid stått klart att vidskepelsen finns. Och nu har vi sett vad vidskepelsen kan ställa till, när den blir riktigt kollektivt samlad och inte bara lurar bakom dörrarna i skymundan. Bakom all kulturfernissan dansar tydligt ännu en ganska primitiv hedning på själva bottnen av den svenska folksjälen. Dramat på Fleminggatan och fallet fru Iversen har gett otvetydiga bevis om

objekt inom de olika länen. Människan är nu tyvärr inte stöpt efter någon slutgiltig standardmodell — så mycket bör väl alla de hittills förda diskussionerna om de partiellt arbetsföra ändå ha lärt oss — och då bör vi väl också börja använda lite mera fantasi och mindre stelhet i tänkesättet, även när det gäller industrins och näringslivets planering. Initiativet i Norrbotten ger onekligen uppslag och möjligheter till praktiska åtgärder, som kunna komma till stånd på varje plats, där man verkligen vill och kan göra något positivt av den partiella arbetskraften.

Sixten Hammarberg.

detta förhållande. Denna intressanta fråga får väl den psykologiska expertisen syssla med nu en tid framöver och söka få fram en någorlunda rimlig förklaring.

Det var beklämmande att höra medicinalstyrelsens chef, generaldirektör Axel Höjer, och hans deklaration om läkarnas svårigheter att komma till rätta med vidskepelsen omkring sjukdomarna. Det är nog alldeles riktigt som herr Höjer säger, att det är en lucka i en lagstiftning, som inte ger möjlighet att sätta ett effektivare stopp för hudblåsare och andra sabotörer mot vår sjuk- och hälsovård. Det är också beklämmande för oss — som söker samla partiellt arbetsföra till gemenskap och samverkan med myndigheter och alla goda krafter — att se sjuka och olyckliga människor dras med i detta dumma galaspektakel. Vi måste hjälpas åt att fostra svenska folket till medicinsk allmänbildning. Dumhetens Dag får inte bli en årligen återkommande institution!

Ting.

Ur statsverkspropositionen för 1949

som går i inflationsbekämpandets tecken ha vi här gjort några axplock, som äro hämtade ur bilaga 7 femte huvudtiteln, innefattande anslagen till socialdepartementet.

En viss utvidgning av personalorganisationen bebådas för arbetsvården, då denna verksamhet inom Arbetsmarknadsstyrelsen är under utveckling framhålls det. För att styrelsen skall kunna åstadkomma avsedda resultat för de partiellt arbetsföra föreslås bl. a. — förutom en viss utvidgning av yrkesvägledningsbyråns sektion för partiellt arbetsföra — nya assistenter för partiellt arbetsföra vid arbetsförmedlingskontoren i Hälsingborg, Sundsvall, Luleå och Stockholm. Befattningen i Luleå motiveras med att det bl. a. behövs en sådan ny tjänst för det stora antalet tuberkulossjuka i Norrbottens län. Även för kontoret i Karlskoga föreslås en ny tjänsteman för ärenden rörande partiellt arbetsföra, för arbetsvårdsexpeditionerna i Kalmar och Malmö föreslås en viss personalförstärkning.

Till inköp av arbetsmaskiner och igångsättande av egna rörelser för partiellt arbetsföra m. m. föreslår Pensionsstyrelsen ett belopp av 125.000 kr., då antalet ansökningar till dessa bidrag ökat avsevärt under det gångna året. I följd utgick ett belopp av 75.000 kr. för detta ändamål, men departementschefen anser sig icke i stånd att tillstyrka högre belopp än 100.000 kr., vilket dock innebär en höjning av anslaget med 25.000 kr.

Social upplysningsfilm, som hittills färdigställt tre filmer — "Vi ska ha barn", "Vi vill ha arbete (om de partiellt arbetsföra)", "Väg ur en kris (om bostadspolitiken)" — får förslagsvis i likhet med föregående år ett anslag av 75.000 kr. Filmerna ha hittills tillkommit genom Kommittén för social upplysning.

De blindas förening erhåller, i likhet med föregående år, ett anslag av 65.000 kr. för sin verksamhet, om departementschefens förslag bifalles.

Det finns ingen proportion mellan lungtuberkulosens stora frekvens och de obetydliga åtgärder, som vidtagits för att inpassa de tillfrisknade i arbete. Man har hittills koncentrerat sig på förebyggande åtgärder och sjukvård. Tuberkulosen har en stark tendens att uppträda i de yngre levnadsåldrarna. Den avbryter ofta yrkesutbildning eller förhindrar på annat sätt den normala arbets- och socialutvecklingen inom åldersgrupperna 15—35 år. Detta gör, att tuberkulosen innebär en ekonomisk katastrof mer än de flesta sjukdomar.

(Karl Montan, Studentföreningen Verdandis
Småskrifter nr 456.)

Skyddad sysselsättning och hemarbete

300.000 kronor begärda hos regeringen för försöksverksamhet

Den landsomfattande undersökning, som gjorts av den statliga kommittén för partiellt arbetsföra och Arbetsmarknadsstyrelsen, visar att cirka 60.000 personer äro i behov av arbetsvårdande åtgärder. Av dessa hade emellertid omkring 41 % sysselsättning av olika slag, ehuru denna sysselsättning ur olika synpunkter ansågs otillfredsställande, medan cirka 59 % eller omkring 35.000 voro utan något slag av arbete. En del av dessa senare var dock vid undersökningstillfället att betrakta som tillfälligt arbetsförmögna. Den utnyttjade arbetskraftsreserven har emellertid genom den företagna undersökningen kunnat uppskattas till omkring 24.000 partiellt arbetsföra i hela landet. Inom närmaste tiden kommer den statliga utredningen att framlägga sitt slutbetänkande med förslag till olika åtgärder. Kommittén har dock — för att påskynda problemens lösning — framlagt ett separat förslag till regeringen om anslag till arbetsvård. Framställningen utmynnar i förslag om ett belopp av 300.000 kr. till s. k. "helskyddad sysselsättning" för "produktionssvag" ar-

betskraft, d. v. s. sådana partiellt arbetsföra, som ha sin arbetsförmåga så kraftigt nedsatt att de inte kunna konkurrera ute på den öppna arbetsmarknaden. Vidare skulle man genom hemslöjd och hemarbete kunna ge sysselsättning åt många partiellt arbetsföra, bl. a. på landsbygden samt sådana som på grund av sina handicap äro mindre rörliga och bäst lämpa sig för sysselsättning i hemmet. Kommittén har bl. a. föreslagit, att 20.000 kr. skulle ställas till Hemslöjdsföreningarnas riksförbund förfogande för en utökad service för partiellt arbetsföra bl. a. för anställande av en särskild instruktör, som skall hjälpa till med att anskaffa lämpliga arbetsuppgifter för partiellt arbetsföra hemslöjdare m. m. Vidare skulle bidrag utgå till vissa hemslöjdskurser för partiellt arbetsföra o. s. v. Det är icke möjligt för oss, att i detta nummer gå in på alla detaljer som ha samband med dessa olika förslag och den statliga kommitténs slutbetänkande. Vi räkna emellertid med att i fortsättningen kunna behandla dessa frågor mera utförligt i en serie artiklar. Det är emellertid av

ARBETSMARKNADEN!

HETS

JÄKT

100% ARBETSKRAFT

SOCIALVÅRD.

SKYDDAD
PRODUKTION.

LÄKAREN.

Vad menas med skyddad sysselsättning?

I den skyddade sysselsättningen skall beredas arbete åt icke konkurrenskraftig arbetskraft, d. v. s. sådana partiellt arbetsföra, som av olika skäl icke kunna få anställning ute på den öppna arbetsmarknaden. Partiellt arbetsföra som besitta en varaktig arbetsförmåga icke understigande en fjärdedel av den normala anses lämpade för denna sysselsättning, men någon skarp gränsdragning torde man icke kunna upprätthålla. Det är dock nödvändigt med vissa generella regler, bl. a. med hänsyn till att en viss utfyllnad till arbetsförtjänsten måste ske genom tillskott av socialvårdsbidrag för att ge den sysselsatte erforderlig levnadsstandard. Skyddade företag skola i regel drivas av landsting, städer samt organisationer med statsbidrag. De partiellt arbetsföra bör principiellt erhålla ersättning för sitt arbete efter gängse arbetspriser, och all rekrytering till skyddade företag skall givetvis vara frivillig. Nyttig produktion av varor kan ske i anslutning till näringslivet på olika orter, ev. genom egen tillverkning.

Vad betyder calmettevaccinering som smittoskydd?

Sanatorieläkare BO NORDGREN besvarar frågan. — Immunitet genom vaccination

Sanatorieläkare Bo Nordgren.

Denna ökade motståndskraft mot ny tuberkulossmita, som man förvärfvar efter en liten utläkt infektion, konstaterades redan av bacillens upptäckare, Koch, i djurexperiment. Man hade på den tiden börjat vaccinera människor mot andra sjukdomar, i första hand smittkopporna och den frågan inställde sig givetvis omedelbart: kan man inte också vaccinera människor mot tbc? Koch var själv inne på den tankegången, men de farliga tuberkelbacillerna kunde man inte använda. Man försökte i stället med tuberkulin, men utan framgång. Den viktiga frågans lösning kom till sist genom fransmannen Calmette. Denne forskare utgick från en stam av nötkreaturens tuberkelbaciller, som i vissa avseenden avviker från den art, som

vanligen angriper människan, och odlade denna stam under årtal i konstgjord miljö. Genom ständiga kontroller av bacillernas giftighetsgrad kunde han konstatera, att de blevo allt ofarligare, och efter 13 års arbete voro de alldeles ogiftiga. Från denna stam härstammar det vaccin, vi numera med så stor framgång använder, det s. k. calmettevaccinet. Det har vunnit en oerhört vidsträckt användning och man kan nog säga att de nordiska länderna gått i täten härvidlag. Själva vaccineringen tillgår sålunda, att man precis som vid tuberkulinprovet insprutar en mycket liten dos av vaccinet i huden på den tuberkulinnegative, som man vill ge ökad motståndskraft. Då uppstår efter 6 veckor hos vederbörande en pos. tuberkulinreaktion och med denna den önskade immuniteten. Några obehag i samband med vaccinationen äro ovanliga, det enda man brukar märka, är en liten knöttra på injektionsstället.

Denna vaccination med Calmettes vaccin har i praktiken visat sig vara en utomordentligt stor välsignelse. Den som dagligen arbetar i tuberkuloscampen, ser ständigt och jämt exempel på familjer, där någon av föräldrarna insjuknat i smittosam tuberkulos, och där barnen utan tvivel dagligen under lång tid utsatts för en intensiv smitta, men där de, tack vare tidigare calmettevaccination, klarat sig i högönsklig välmåga. Även om skyddet inte är 100-procentigt, så är det dock så gott, att det vore orätt att neka någon det. På grund av alla de goda erfarenheter vi ha av denna vaccinering användes den också alltmåra. Sålunda vaccineras alla värnpliktiga, som inrycka till sin första tjänstgöring. Alla tuberkulinnegativa skolbarn tillrådas vaccination, och det är ytterst få, vilkas föräldrar vägra dem detta ypperliga skyddsmedel. Också de nyfödda på våra BB-avdelningar få vaccinet i stor utsträckning. Och naturligtvis anställer vi ingen personal på våra sjukhus och sanatorier, där smittorisken är så stor, som inte antingen är tuberkulinpositiv på naturlig väg eller också calmettevaccinerats.

intresse för oss att för dagen kunna meddela att det rör sig i rätt riktning med de partiellt arbetsföras frågor. Teckningen vill ge en mera förenklad förklaring till vad vi avse med uttrycket "skyddad sysselsättning."

Vad säger en f. d. sanatoriepatient om skyddad sysselsättning?

Nedanstående brev har tillsänts oss med begäran att detsamma måtte publiceras i Status. Personen, som erhållit anställning vid en av Stockholms stad anordnad skyddad anläggning, Västberga gård, har inte erhållit någon som helst uppmaning från vår sida att avgiva dessa synpunkter.

För tidningen Status.

Bland de partiellt arbetsföra i vårt land bör väl de lungsjukas antal höra till den största gruppen. Sjukdomen förekommer bland äldre och yngre. Ibland kan en sådan person bli orättvist bedömd av utomstående. Vad den sjuke själv känner som har gått i månader, ja, i år utan det minsta tillfälle att få rycka in

i ett för hans krafter lämpligt arbete, det förstår endast hans jämlike. Kommer därtill känslan av att vara överflödig och en börda för samhället, då är en sådan persons lott långt ifrån avundsvärd.

Under en lång tid i sysslöshet, stämplad som många av mina olyckskamrater, hade jag förgäves sökt ett arbete tills jag i tidningen Stockholm läste om att staden ute vid Västberga gård satt igång med en verkstad för partiellt arbetsföra. Genom detta företag har det nu även för den som skriver detta beretts en möjlighet att få vara med, om ock i ringa mån. Jag kan nu med egna händer skaffa det tillskott som så väl behövs för vår existens, de dystra molnen ha skinrats, jag kan se min dag ljusare, jag får åter vara med.

Glad över allt som gjorts i tanke på den kategori i samhället undertecknad tillhör, föll det mig i tanken att som ett bevis för tacksamhet insända det ovan anförda till de lungsjukas organ. Stockholm i september 1948.

En bland de många.

Är obligatorisk BCG-vaccination behövlig i Sverige?

Av ARVID WALLGREN, Stockholm

En lag om obligatorisk calmettevaccinering trädde i kraft i Norge vid årsskiftet 1948—1949. Med anledning av denna lagstiftning kan det vara av stort intresse, att taga del av vad en svensk vetenskapsman anser om en liknande lagstiftning för vårt eget land. I Sverige ha vi som bekant hittills följt den frivilliga linjen, d. v. s. att genom upplysning och propaganda vinna folks förståelse för nyttan av calmettevaccinering som ett viktigt förebyggande skydd mot tuberkulossjukdom, utan att tillgripa lagstiftning.

Professor Arvid Wallgren, som är banbrytare för calmettevaccinationen i Sverige och en internationellt känd forskare på detta område, har välvilligt ställt denna artikel till förfogande för Status. Artikeln, som skrevs när lagförslaget framlagts för norska stortinget, är nu dubbelt aktuell. Lagen är nämligen, som nämnts, verklighet i Norge och träder i funktion fr. o. m. årsskiftet. Svenska Läkartidningen publicerade denna artikel år 1947 i samband med diskussionen omkring det norska lagförslaget.

Professor Arvid Wallgren, internationellt känd tuberkulosisforskare, på däckat vid Gripsholms avgång till Amerika.

Från Norge har nått oss meddelandet att en lag om BCG-vaccination framlagts inför stortinget, i vilken lag såsom mest sensationell detalj ingår bestämmelse om införande av obligatorisk vaccination. Meningarna angående behovet av sådan tvångsåtgärd ha brutit sig i vårt broderland, och från flera norska tuberkulosläkare i ledande ställning har jag tillfrågats om min uppfattning om densamma. Då jag även av svenska läkare fått samma fråga ställd till mig och det ej saknats röster för införande av generell obligatorisk BCG-vaccination även i Sverige, kan det måhända vara av visst intresse att med några rader belysa detta problem.

I slutet av världskriget framlades förslag om obligatorisk BCG-vaccination av svenska tuberkulinnegativa värnpliktiga. Förslaget var närmast föranlett av de ogynnsamma erfarenheterna av underlåten BCG-vaccination vid ett norrlandsregemente. Genom antivaccinationspropaganda eller av likgiltighet avböjdes erbjuden vaccination av samtliga tuberkulinnegativa värnpliktiga vid detta regemente. Olyckan var framme i form av en högvirulent smittokälla, och infektionen åstadkom 3 dödsfall i tuberkulös meningit och stor och långvarig sjuklighet bland de tuberkulinnegativa värnpliktiga. Erfarenheten från en 20-årig BCG-vaccination i vårt land säger oss, att dessa dödsfall och denna stora tuberkulossjuklighet med stor sannolikhet hade kunnat undvikas, om vaccination hade utförts och icke hade kunnat vägras. Under de exceptionella förhållanden, som råda under ett världskrig, i vilket vårt land när som helst hade kunnat indragas, måste det betraktas såsom en ytterst viktig beredskapsåtgärd att de alltför fåtaliga soldaternas stridsduglighet icke förminsas genom sjukdomar, som kunna förebyggas. Det är under krigstid en mångfald tvångsåtgärder, som invånarna i ett land måste underkasta sig, jämfört med vilka en obligatorisk BCG-vaccination av tuberkulinnegativa värnpliktiga förefaller vara något tämligen oskyldigt. Förslaget om

införande av obligatorisk BCG-vaccination bland inkallade värnpliktiga tillstyrktes också av olika remissinstanser. På grund av att den omedelbara faran för vårt land minskade genom krigshandlingarnas upphörande och truppförbandens hemförloving avtog också risken av en minskad stridsduglighet genom överförande av tuberkulossmitta bland värnpliktiga. Förslaget avslogs.

Min inställning till obligatorisk BCG-vaccination av tuberkulinnegativa värnpliktiga är icke ändrad. Jag anser den fortfarande vara önskvärd och behövlig. Genom propaganda eller av annan anledning kan när som helst intresset slappna såsom vid nyssnämnda norrlandsregemete, det kan uppstå en mera generell vaccinationsovilja bland de värnpliktiga ungdomarna, och då kan faran för tuberkulosöverföring åter bli aktuell. Ett insjuknande i tuberkulos betyder avbruten utbildning och långvarig behandling. Det är därför i fredstid en viktig skyddsåtgärd med obligatorisk BCG-vaccination av dessa ungdomar. Staten blir ju dessutom ansvarsskyldig när en värnpliktig ådrar sig tuberkulos, och samhället har därför även av denna anledning rättighet att fordra att tillgängliga förebyggande åtgärder till fullo utnyttjas.

I verkligheten existerar, som bekant, obligatorisk BCG-vaccination för vissa befolkningsgrupper. Ingen sköterskeskola tar numera emot andra än genom spontaninfektion eller BCG-vaccination tuberkulinpositiva elever, intet tuberkulossjukhus annat än immun personal, medicinstudenter måste likaledes vara BCG-vaccinerade om de äro tuberkulinnegativa, och till allt

flera yrkes- och elevgrupper bland våra kvinnliga och manliga ungdomar utsträcker denna fordran på BCG-vaccination. Detta har skett utan någon opposition, vederbörande får själv välja: antingen BCG-vaccination om han eller hon är tuberkulinnegativ och antagas såsom elev, eller icke BCG-vaccination och därmed avvisas. Under sådana förhållanden är lagbestämmelser om obligatorisk BCG-vaccination överflödiga, när det gäller ifrågasvarande ungdomar. Det går däremot icke att avvisa en tuberkulinnegativ värnplikting, om han vägrar BCG-vaccination; inför utsikten att slippa ifrån värnplikten på så enkelt sätt skulle troligen numera enbart därigenom en hel del ungdomar vägra att vaccinera sig.

Lika övertygad som jag är om behovet av obligatorisk eller till gagnet obligatorisk BCG-vaccination av vissa särskilt tuberkuloshotade yngre befolkningsgrupper, lika övertygad är jag om obehövligheten för att icke säga olämpligheten av en generell obligatorisk BCG-vaccination av alla tuberkulinnegativa personer i vårt land. Alla tvångsåtgärder ha ju en förunderlig förmåga att frammana en en-garde-inställning hos dem tvångsåtgärden gäller, de bli kritiska mot åtgärden såsom sådan, oviljiga att låta utföra den, överdriva eventuella nackdelar, registrera med illa dold skadeglädje misslyckanden och komma att medvetet eller oavsiktligt bedriva en motpropaganda, som skulle ha till följd minskat intresse för åtgärden i fråga och allt oftare förekommande försök att slippa ifrån den. Folk, som äro så lidelsefullt frihetsälskande som de skandinaviska, borde icke i onödan utsättas för den påfrestning på allmänna trivseln, som överflödiga tvångsåtgärder innebära för de flesta av dem, som tvångsåtgärderna drabba. Det vore psykologiskt oklokt, och jag är övertygad om att det skulle komma att medföra risk för minskat intresse för BCG-vaccination och ett avtagande av vaccinationsfrekvensen, om vi skulle få en lag om obligatorisk BCG-vaccination. I stället för att medverka till en allmän BCG-vaccination är det fara värt att effekten skulle bli den rakt motsatta: vaccineringen skulle småningom minska.

Den frivilliga vaccineringen ökar med varje år i mycket rask takt, och fortgår det på samma sätt ännu ett decennium, så borde nästan alla tuberkulinnegativa individer i vårt land vara BCG-vaccinerade. De parenterala BCG-vaccinationerna började för 20 år sedan i vårt land, och utvecklingen kan delvis avläsas av nedanstående tabell över utsända vaccinförpackningar och över till medicinalstyrelsen anmälda resp. av dispensärerna utförda vaccinationer. År 1940 infördes en obligatorisk anmälan till medicinalstyrelsen av alla parenteralt vaccinerade personer. Dessa anmälningar överflyttades 1943 från medicinalstyrelsen till centraldispensärerna, men dessa anmälningar upptagas icke i dispensärernas årsrapporter. Däremot upptagas de BCG-vaccinationer, som dispensärerna själva utföra, och antalet av dessa vaccinationer framgår av tabellen.

År	Försända ampuller	Till Med.-styrelsen anmälda vaccinationer	Vid Centraldispensärerna utförda vaccinationerna
1929	29	
1930	33	
1935	451	
1940	1.512	4.251
1941	3.516	11.361
1942	5.482	30.638
1943	9.642	—
1944	8.298	—
1945	18.178	—
1946	19.243	—

Enbart vid dispensärerna utfördes alltså 1945 112.492 BCG-vaccinationer. Härtill komma alla vaccinationer utförda av militärläkare, skolläkare, sjukhusläkare, barnavårdscentralläkare,

privatpraktiserande läkare m.fl. Antalet av dessa senare vaccinationer känner man icke, men man kan sannolikt beräkna att dessa tillsammans med dispensärernas egna vaccinationer 1945 utgjorde cirka 200.000. Eftersom det föds omkring 130.000 barn i Sverige per år, vaccineras alltså f.n. flera personer årligen än som motsvarar tillskottet av nyfödda. Nu är det endast de oinfekterade, som vaccineras, och vi veta att i 40—50-årsaldern ha praktiskt taget alla ådragit sig virulent tuberkulossmitta, åtminstone i städerna. Det är alltså egentligen endast den delen av Sveriges befolkning, som är under 50 år, som ifrågakommer vid BCG-vaccinering. Denna del av befolkningen utgör kanske 4.000.000; om vi räkna med att hälften av dem ådraga sig virulent infektion, återstår 2.000.000 som äro tuberkulinnegativa och i behov av BCG-vaccination. Om BCG-vaccinationerna hålla sig på samma nivå som 1946, bör därför på 10 år hela Sveriges tuberkulinnegativa befolkning vara BCG-vaccinerad på frivillighetens väg en gång, utan lag om obligatorisk vaccination.

Som bekant varar den av BCG-vaccinationen alstrade immuniteten icke mera än en begränsad tid. Hos de personer, som undgå tuberkulosinfektion efter utförd BCG-vaccination, utslocknar tuberkulinkänsligheten och sannolikt även immuniteten inom olika lång tid i olika fall. Ibland redan efter ett par år, i bästa fall finns den kvar ännu efter 10 år eller mera. Det vore därför förrädiskt att lita på en en gång utförd BCG-vaccination. Ett nödvändigt komplement till BCG-vaccinationen är därför en med vissa intervall återkommande tuberkulinkontroll och revaccinationer vid utslocknad tuberkulinkänslighet. Sådan rationell tuberkulinkontroll och revaccinationer utföras för närvarande i alltför ringa skala i Sverige, och bland de beräknade 200.000 årligen vaccinerade ingå revaccinationer endast med en mycket ringa bråkdel. Vid en rationell generell BCG-vaccination utförd på frivillighetens väg bör därför antalet årligen utförda vaccinationer icke oväsentligt överstiga antalet nyfödda, då jämte alla första-gångs-vaccinationer det tillkommer ett säkerligen rätt stort antal revaccinationer. Även om man alltså räknar med ett stort antal revaccinationer, bör man knappast kunna ställa fordringarna på vaccinationsfrekvensen avsevärt större än vad den nu är. Då man kunnat åstadkomma detta utan tvångsåtgärder, bör man givetvis fortsätta att på sätt som hittills på frivillighetens väg BCG-vaccinera Sveriges befolkning genom fortsatt propaganda och genom att låta erfarenheten tala. Behov av obligatorisk generell BCG-vaccination finns icke i vårt land.

Summary.

Dicoumarin prophylaxis against thrombo-embolism was administered to 565 obstetric, mainly operative, cases (50 abdominal and 5 vaginal caesarean section, 253 forceps- and breech-deliveries, etc.). In general an initial dose of 0,50 or 0,25 g. of dicoumarin was given on the first or second day after delivery and if necessary additional doses of 0,25 g. later on. In 387 cases the prothrombin value (Iehman's modification of Quick's method) fell below 60. Five cases showed more or less alarming uterine bleeding during the treatment but the bleeding was stopped with the aid of vitamin K and/or blood-transfusions. One case treated with dicoumarin developed thrombosis of the calf but the prothrombin value had then risen from 72 to 102. Another case showed a thrombosis one month after delivery and 14 days after the treatment had been stopped. There was no case of pulmonary embolism.

Since the beginning of dicoumarin prophylaxis the total frequency of thrombosis in operative cases has decreased from about 3 % to about 1 %. In cases treated with dicoumarin it was as low as 0,2 %. For all deliveries there was a decrease from 0,7 % to 0,35 %. Thus dicoumarin prophylaxis seems to be of value in obstetric operative cases. An initial dose of 0,25 g. is preferable.

Film och musik vid populärt förbundsbesök på Gotland

Riksombudsman KURT KRISTIANSSON kåserar om aktuell upplysningsverksamhet i tuberkulosvårdens tjänst.

"Gotland — Östersjöns pärla, ön med det milda klimatet och det härliga badvattnet, ön med den gamla hansestaden, ringmurens och rosornas stad, ön med fina vägar och mängder av intressanta utflyktmål. Semesterön."

Den sommarbetonade turistbroschyren fyllde funktionen att förbättra mina kunskaper om gutarnas hemvist på jorden. Den lovade mycket och höll det mesta. Visbys charm var oemotståndlig till och med vintertid, och landskapets svårförstådda invånare är avgjort sympatiska.

Men Gotland är dessvärre också hårt drabbat av tuberkulos, endast våra nordligaste län måste konstatera än större härjningar av folksjukdomen. På Gotland har sjukdomen trängts tillbaka långsammare än i något annat svenskt län. De senaste åren har dock tillståndet förbättrats avsevärt.

Gotland var det första större sammanhängande område i Sverige, som helt genomsöktes med skärmbildsmetoden. Detta skedde år 1943 och bekostades av Svenska nationalföreningen mot tuberkulos. Gotlänningarna hedrade sig genom att möta upp i en knappast tänkt omfattning. Genomsnittsdeltagandet för landskapet översteg 98 %, men det fanns kommuner, där deltagandet var 100-procentigt. Då det därvid framgick, att omkring en tredjedel av samtliga lungtuberkulosfall var okända före skärmbildsundersökningen, klargjordes definitivt massundersökningens värde.

Naturligt nog resulterade denna i ökat intresse för alla frågor, som berörde tuberkulosfrågor. Detta hos såväl myndigheter och allmänhet som hos de lungsjuka själva, vilka sistnämnda sammanslöt sig i Gotlands konvalescentförening, bildad i december 1947.

Ett år är en kort tid. Desto mera glädjande är att konstatera det grundmurade förtroende föreningen redan åtnjuter över hela ön. Ett förtroende som bland annat visade sig däri att då landstinget anslag 5.000 kronor till omskolningsverksamhet, det blev konvalescentföreningen som fick i uppdrag att omhändera denna.

Jag hade nöjet att medverka vid den serie upplysningsmöten, som föreningen arrangerade i början av december 1948. Mottot för kampanjen — tillika ämnet för anförandet — var "Tuberkulosens bekämpande, eftervårdens svårigheter". Direkt från Norrland, där vårt förbund har gamla anor och en fast organisation, reste jag till Gotland, ett ännu oskrivet blad i förbundets historia. Trodde jag. Vari jag dock hade fel — jag försäkrar till ingen som helst ledsnad. Mera sällan torde en så välorganiserad turné ha planlagts inom De lungsjukas riksförbund. Personliga kallelser hade sänts till såväl konvalescenter som myndigheter. Dagliga annonser i öns tre tidningar och överhuvudtaget mycken agitation i alla former ledde i förening till välbesökta möten. Intresset hos allmänheten var stort, och genom Status och broschyrer sökte många sätta sig vidare in i eftervårdens försummade frågeställningar. Glädjande var också det positiva sätt på vilket tidningarna uppmärksammade turnén.

Inledningsmötet var förlagt till Visby. I läroverkets aula bjöds ett fullödigt program. IOGT:s tolvmansorkester angav stämningen med smekande valser och tjugande operettmelodier. Efter anförandet följde filmen "Väg ur kris", som på ett lika intryckande som trevligt sätt visade, hur bostadssanering inte bara är önskvärd utan numera också möjlig genom statsmakternas vidgade stöd.

Även övriga platser bjöds anförande, film och musik. Den senare utfördes av fyra man ur IOGT-orkestern, som är värda tack för sitt tillmötesgående och sin förtjänstfullt utförda musik.

Bild från Visby.

Möten hölls i Visby, Klintehamn, Slite, Burgsvik, Roma, Hemse och på Follingbro sanatorium. Den 13 december närmade sig och flertalet orter presenterades för Lucia, både årets och Gotlands första.

Follingbro sanatorium är gotlänningarna stolta över, och det med all rätt. Då där endast finns ett 80-tal platser, har man uppnått intimitet och trevnad i såväl sjuksalar som dagrum. E-paviljongen var som alla andra av sitt slag förstklassig, däremot saknar man ännu kurator — sysslan är nu utannonserad — och arbetsterapeut. Verksamheten är god, något som bestyrktes av att samtliga uppevarande samlades till föredraget, som för övrigt per radio utsändes till sängliggande.

Till slut en episod, som klart visar den goda jordmån i vilken vår gotlandsförening har att arbeta. Det var i Burgsvik. Min vana trogen hade jag påpekat kommunernas möjlighet att stödja oss genom att ingå som passiva medlemmar. Då jag slutat reste sig kommunalfullmäktiges ordförande och meddelade att ett sådant beslut redan fattats, och att man själv fastställt den årliga medlemsavgiften till ett hundra kronor!

Den dag alla svenska kommuner är lika framsynta som denna lilla gotlandskommun, den dagen har vårt förbund helt andra möjligheter än nu att på ett effektivt sätt tillvarata de lungsjukas — och därmed också samhällets — intressen.

Standard Hotell

Köpman gatan 30

LULEÅ

CENTRALT - MODERNT - BEKVÄMT

Restaurant med fullst. rättigheter

Tel. 3420 el. namnanrop "Standard Hotell"

I FLYGMASKIN

för omkring 40 år sedan

Kunskapen om hur det fordom varit är nödvändig för att rätt förstå nutidens tekniska framsteg

Stjärnorna tändas och släckas hastigt på flygkonstens himmel. I dag ett namn — blott känt inom en trång krets — i morgon en hjälte, vars dåd förtäljas runt hela världen, och så inom kort åter blott ett namn, som drunknar bland många andra, när en ny seger tänt en ny stjärna med en glans som överstrålar alla de andras.

Av detta öde ha många djärva flygare drabbats, vilka fått erfara att den entusiasm som tändes lätt, också släckes lätt. Två namn skola dock alltid fortfara att lysa och nämnas med synnerlig heder och dessa äro: Wright och Farman. De två männen voro banbrytarna. Det var de som första gången segrade över luften och vid deras namn äro de första flygbragderna, de första rekorden knutna.

Bröderna Wilbur och Orville Wright hade sedan år 1903 hållit på med sina flygförsök på en öde plats vid sanddynerna i Kitty Hawk i Nord-Carolina, men som ingen fick närvara vid deras experiment och allt hölls mycket hemligt, var det ingen i Europa, som trodde dem, när de påstodo sig ha flugit i 38 minuter och under flera flykter återkommit till startplatsen.

I Frankrike hade man hösten 1906 lyckats med några "skutt" på ett 50-tal meter och den 23 oktober 1907 lyckades Henry Farman göra ett "långhopp" på 285 meter och tre dagar senare flög han 771 meter. Den 13 januari 1908 utförde han den första

färden i slutna krets i Europa, nämligen ca 1.000 meter på 1 minut och 28 sekunder. Detta var en bragd, som på telegrafens vingar sändes världen runt såsom en händelse av allra största betydelse. Han ökade på sitt flygrekord undan för undan i konkurrens med sin landsman Delagrangé, tills han den 18 september i Chaltons lyckades hålla sig uppe under icke mindre än 42 minuter — ett rekord, som man då trodde skulle stå sig både länge och väl.

Då kom emellertid Wilbur Wright till Europa. När ingen ville tro på honom i Gamla Världen eller över huvud taget hade tid att sysselsätta sig med honom, var det ju bäst att han reste själv och visade vad hans flygmaskin dög till. I slutet av augusti 1908 installerade han sig sålunda i närheten av staden Le Mans, 20 mil sydväst om Paris. Han gjorde sina experiment med yttersta försiktighet, gick ena dagen upp en minut och den andra två, utan att bry sig om vad man pratade om honom, tills han helt plötsligt den 21 september slog världen med häpnad genom att hålla sig uppe i luften 1 timme 31 minuter 25 sekunder, varvid han tillryggalade en sträcka av 70 kilometer.

Hastigt steg nu längden på de sträckor man tillryggalade genom luften och likaledes ökades den tid, som man kunde hålla sig uppe. Den 30 oktober gjordes också den första överlandsresan, i det Farman då flög från Chalons till Reims och tillbaka, en sträcka av 17 kilometer som tillryggalades på 20 minuter. Därjämte satte han även världsrekord i höjd genom en kontrollerad färd över en på 30 meters höjd förankrad miniatyrballong.

Emellertid återupprättade Wright sitt rykte genom att så gott som omedelbart grundligt slå det Farmanska höjdrekorde och steg till en kontrollerad höjd av 110 meter, varjämte han på årets sista dag gjorde en häpnadsväckande färd på 2 timmar 22 minuter. Därmed kan man anse, att flygproblemet blev löst under år 1908 samt att Wilbur Wright var den, som började den moderna aviatikens triumftåg.

För en nutida flygare, som fått sin utbildning i ett skyddat sitttrum på en modern skolmaskin, kunna ovanstående prestationer synas mindre märkvärdiga. Men att det ligger verkliga sportbragder bakom resultatet är ett faktum, såsom det var att flyga på den tiden. Man riskerade livet nästan jämt på grund av "kärrornas" bräckliga konstruktion — de måste nämligen vara så lätta som möjligt för att kunna lyftas av den svaga motorn. Hela fackverket av träribbor och stag faktiskt knakade när man antrade den primitiva och obekväma förarplatsen.

Var det nu fråga om ett Voisinbiplan av den typ Henry Farman flög, så kändes det kusligt, trots den "framskjutna ställ-

(Forts. å sid. 29)

Löjtnant Olle Dahlbeck företog den 4 februari 1912 den första flygningen över Stora Värtan och Framnäsviden vid Djursholm med det första svenska militärplanet, som byggts 1911 av ingenjör Hj. Nyrop i Landskrona och av bryggeridisponenten O. E. Neumüller i Stockholm ställts till statens förfogande. Det var ett 50 hk, tvåsitsigt Blériotmonoplan av engelsk typ, kallat "Big Bat", numera i Tekniska Museet.

Vår diktare August Strindberg

Den unge diktaren — några avsnitt ur hans brev

När detta skrives håller just hela svenska folket på att förbereda firandet av Strindbergs minne — ett hundraårsminne och en hyllning åt vår störste författare. Och liksom alla berömda personligheter, som firas, blir också Strindberg större och större ju närmare man kommer själva festdagen och föremålet för hyllningen. Mycket har redan skrivits om Strindberg, och anekdotfloran och små glimtar från dem "som stått skalden mycket nära" spirar flitigt i dagspressen. När man nu emellertid skall samla sig för att skriva den slutgiltiga och sammanfattande hyllningen till en sådan person som Strindberg så förefaller dock uppgiften så överväldigande, att orden inte riktigt vill forma sig. Jag gissar, att de flesta skribenter, landet runt, som fattar sina hyllningspennor, gör samma erfarenheter som signaturen. Strindberg var ingen mer eller mindre än Strindberg, och det är kanske något av vad som skrivits i en dikt — "här gosse skall du gå med ödmjuk håg" — som gör att även vi som själva ha pennan som vårt dagliga yrkes instrument känner en viss förälskande högtidlighet inför diktartitanens hundraårsminne. Ty hans penna var en penna, som ristat sitt namn så djupt bland den litterära parnassens ärorika blad att man ännu i dag — när så lång tid förflutit sedan denne litteraturens Napoleon lagt sig till ro — har svårt att fatta själva kraften och intensiteten i hans skaparförmåga. Strindbergs obändiga skaparlust, som drevs fram av ett ständigt behov av att ge uttryck åt sina tankar, saknar tydligen sitt motstycke. Om man åtminstone skulle göra ett försök till jämförelse med en nutida svensk diktare, som tydligen skrivit driven av ett starkt inre tryck, faller tanken närmast på Jan Fridegård. Fridegård har en gång själv uttryckt det så, att han genom sina skakande samhällsskildringar "skrivit av sig sin sociala indignation".

Strindberg måste, som han själv säger, skriva "för att reda ut mina tankar". Men man måste, när det gäller Strindberg, skilja på hans egentliga författarskap och brevskrivandet, även om gränsdragningen i vissa avseenden kanske kan vara svår att uppehålla.

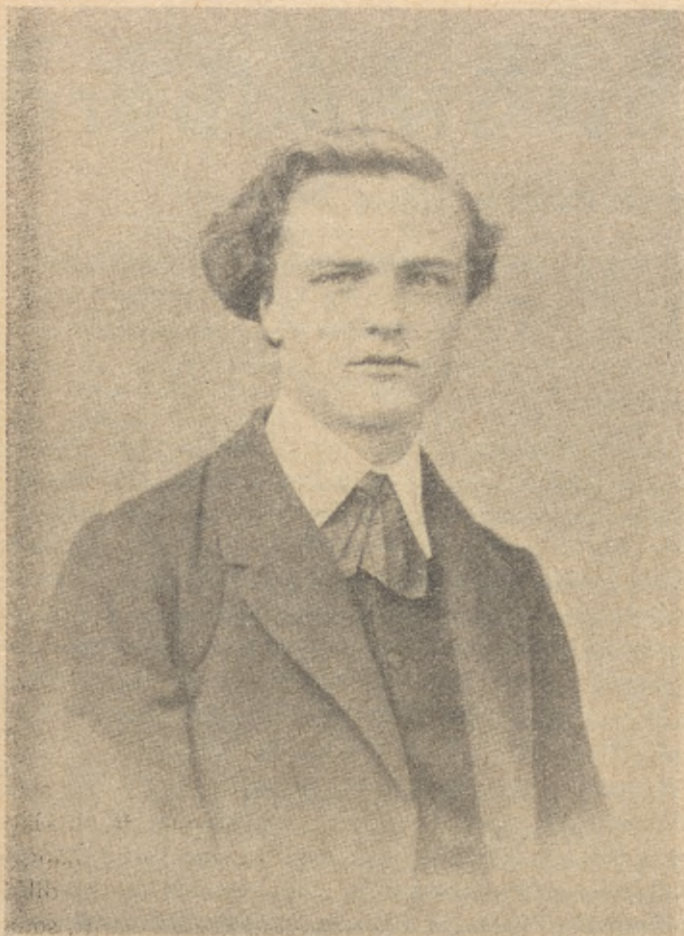
Professor Martin Lamm skriver i inledningen till "Strindbergs Brev", den första samlingen som utkommit på Bonniers förlag, att brevskrivningen för Strindberg var ett inre behov och ett medel att utfylla sin dag. Efter att dagligen ha ägnat morgontimmarna åt sitt författarskap var han vid tolvtiden alldeles utmat-

tad och kunde inte fortsätta längre. Den överväldigande produktionslusten tog sig i stället utlopp i brevskrivning. Och det är ur detta ofantliga brevflöde, som strindbergsforskningen nu hämtar mycket av sina kunskaper.

Albert Bonniers förlag, som i samråd med Strindbergssällskapet ger ut Strindbergs brev, har lämnat Status sitt vänliga tillstånd att återgiva några brev ur den första samlingen. Redigeringen och arbetet med verket, som i sin helhet kommer att omfatta icke mindre än tolv volymer, har närmast anförtrots den kände litteraturforskaren Torsten Eklund. De brev vi återgiva äro hämtade ur den första samlingen, som omfattar tiden 1858—1876. Det är alltså närmast den unge Strindberg det här rör sig om. Breven äro — som framgår av det följande — försedda med noter och förklaringar, vilket ger läsaren möjlighet att få en klarare bild av händelser och data än vad den i många fall knappa brevtexterna visar. Den som vill komma diktaren riktigt nära har i breven levande dokument, som ge var och en den sanna och riktiga bilden av diktaren och människan Strindberg i ljus och skugga, i kamp och brottning med sig själv, sin omgivning och alla de vedervärdigheter som hopade sig i hans väg mot den väldiga diktargärningen.

De av oss återgivna breven vill i korthet belysa tre avsnitt i den unge Strindbergs liv. Först och främst en glimt från tiden då han var färdig student, sedan när han började sitt egentliga författarskap, bl. a. som tidningsman i Dagens Nyheter, och slutligen några brev, som belyser hans förhållande till Siri von Essen. Dessa korta brottstycken kanske kan stimulera och inbjuda var och en till en egen forskning, att kunna se Strindbergs diktning i ett nytt ljus. I Torsten Eklund ha vi funnit en god ledsagare, som vi med fullt förtroende kan följa. Breven ha försetts med några korta kommentarer av oss som mellanstick till brevtext och notförklaringar.

Det första brevet är ställt till brodern Oskar, som han håller en livlig brevkontakt med, och handlar om lyckligt överstånden examen. Strindberg tycks vara belåten med sina betyg, men man märker, att han, liksom många andra litterära personer, har svårt med matematiken — betyget är C — men det finns ljuspunkter också!

Strindberg omkring 18 år gammal.

Näsby d: 3 Julii (1862)

Min goda Broder Oscar!

Vi hade examen den 11 Junii: jag sitter på samma plats och fick bra betyg¹. Hvarefter jag begaf mig till Näsby² den 15 och är nu der och har tråkigt, det är så ruskigt väder, så att jag endast har badat 2 gånger. Emil³ är nu i trädgården, såsom dräng. Han skall i höst till sjöss. Han har en kanariehona, hon har varpit 7 ägg, utan någon hane, men hon har hackat sönder dem. Mina foglar hafva haft ungar ett par gånger, men de hafva dött. Jag läser för en uppsalastudent som heter Palmgren han är mycket hygglig. Jag har bytt mig till Emils sågverk af Sekundur Ståhl för ägg som jag samlat i år. Midsommarafton var ganska tråkig, det var ruskigt och blåsigt hela dagen. Det har icke varit någon Ångbåt här. Skrif snart beder din vän

och Broder
August

P. S. Jag tror att jag kommer i 5te i höst¹, men det är icke säkert.

Originalen finnes i Kungliga biblioteket.

1. Lärjungarna voro placerade i klassrummet efter sina kunskaper. Enligt Stockholms Lyceums kataloger satt Strindberg höstterminen 1861 som n:r 27 av 37 elever, vårterminen 1862 som n:r 17 av 32 elever. Höstterminen 1862 är han upptagen som primus bland 28 elever men hade då kvarhållits i klassen en termin längre än beräknat. Jfr Tjänstekvinnans son: "På hösten kom ett nytt bakslag och en ny hållhake på honom. Han var

mogen till gymnasiavdelningen, men kvarhölls i skolan, emedan han var för ung och skulle mogna" (I, s. 100). Under de följande terminerna fick han åter en lägre placering. När han den 25 maj 1867 avlade sin studentexamen, gick han ut som n:r 18 av 20 elever. Hans betyg voro då i de skriftliga proven: AB i svenska, B i latin och franska, C i matematik; i den muntliga prövningen: AB i kristendom, franska, naturalhistoria, historia och geografi, B i latin, tyska, matematik och fysik samt filosofi.

2. Liksom föregående år inackorderades Strindberg denna sommar i klockargården i Taxinge-Näsby.

3. Antagligen den Emil Falk, som förut flerstädes omnämnts i breven till Oscar.

4. Först vårterminen 1863 blev Strindberg gymnasist och uppflyttad i femte klassen. Vårterminen och höstterminen 1862 gick han i fjärde. Jfr ovan not 1.

Brevväxlingen med kusinen, Johan Oscar Strindberg, pågår under den tid han arbetar med Mäster Olof. I brevet kallar han sitt verk "djuret", och denna benämning förekommer även i annan betydelse. Att vara "djuret" betyder att vara berusad av sprit -- i denna bemärkelse förekommer samma ord i ett annat avsnitt av brevsamlingen.

Kymendö i Skörde (9 augusti) 72

Broder Oskar!

Jag beklagar din förlust af en syster¹ och gratulerar henne, som hade så litet att vänta af lifvet!

I går nedsattes slutrepliken på femte akten af Mäster Olof! Kom ut snart och se på djuret innan han skickas till Hedberg!²

Helsa så mycket till Rosali³ och alla

från August.

Originalen tillhör Björck & Börjesson.

För brevets datering se not 2.

1. Kusinens syster Mathilda Strindberg hade avlidit 22 juli 1872 i en ålder av 26 år.

2. Kymmendöversionen av Mäster Olof var färdigskrivnen 8 augusti 1872 och inlämnades sedan till Frans Hedberg vid Kungliga teatern.

3. Rosalie Strindberg, kusinens hustru.

Strindberg var en tid fast anställd på tidningen Dagens Nyheters redaktion. Han tycktes ha svårt att anpassa sig i det mera tidsbundna, rutinmässiga arbetet på en redaktion, och efter ett häftigt uppträdande lämnade han anställningen. I sitt brev till redaktör Wall beklagar han det skedda. Denne tycks ha god förståelse för Strindbergs egenartade läggning, och något ägg hyser han inte till den förre medarbetaren. Efter det brev, som återgives här nedan, följer ett långvarigt samarbete mellan Strindberg och redaktör Wall. Vid en senare tidpunkt i sitt liv rådgör Strindberg med Wall om en egen tidning. Tidningen skulle heta "Stockholms Gazette" och "utkomma hvarje Lördag i format som Tidning för Hästvänner, men mycket vackrare". Denna tidning utgav också Strindberg tillsammans med Siri von Essen — men den utkom endast i ett nummer den 23 september 1876.

Stockholm d 9/6 74.

Herr Redaktör Wall!

Ehuru tacksam öfver att Ni, Herr Redaktör, då jag icke kunde motsvara Eder förhoppningar och befanns omöjlig i Eder tidnings redaktion, Ni ändock lemnade mig tillfälle att draga mig tillbaka med temligen bibehållen heder, kan jag dock icke annat än känna mig illa till mods, om jag skulle ha missförstått Edert framkallande af mitt hastiga afsked och jag derigenom ådragit mig Eder eviga ovilja och för alltid stängt Eder tidnings spalter för mig. Jag är öfvertygad om att Ni ville bli mig qvitt och var nog blind att ej inse detta förut. Jag är tillika öfvertygad om min olämplighet i hvarje tidnings redaktion och har inga afsigter på någon som helst anställning, men att såsom nybörjare se sig beröfvad utsigten att få skriva i en läst och frisinnad tidning är detsamma som en säker död! Herr Redaktör! Haf den barmhertigheten och hedra mig med ett svar! Låt mig veta om det ännu finnes plats för en lättare uppsats, ett resebref eller en följetong.

Man får icke vara styf i nacken när man begagnar papperskragar och tar munnen lagom full när man är hungrig!

Jag har varit mycket hungrig!

Med utmärkt högaktning
August Strindberg

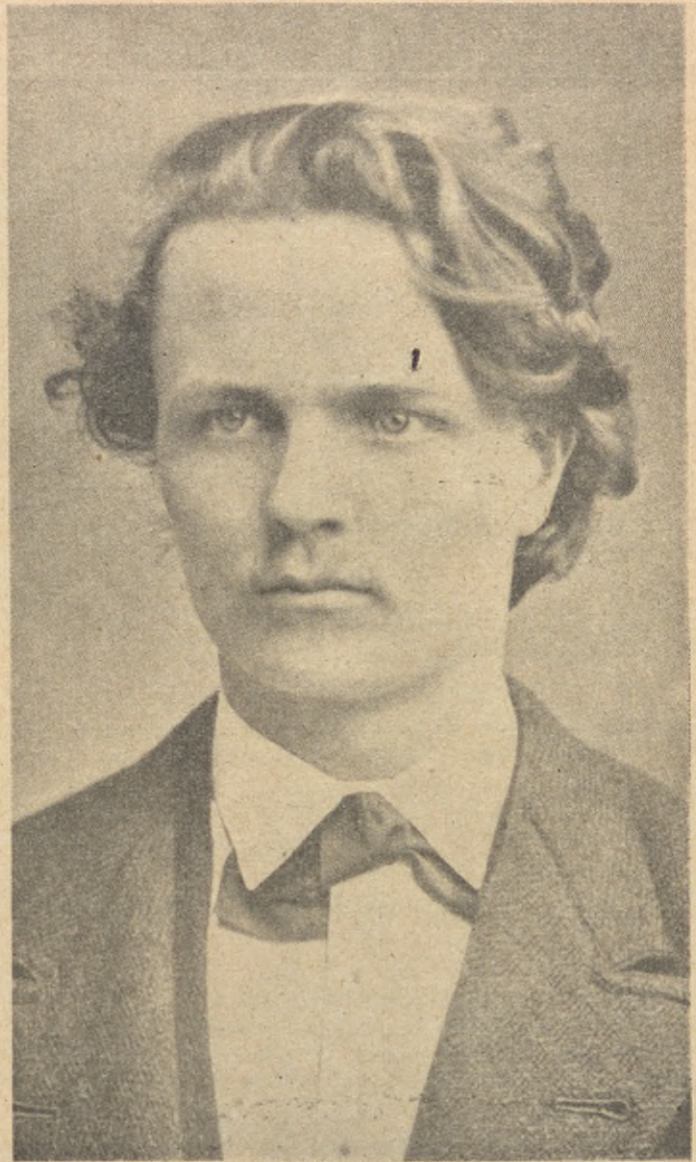
Originalen finnes i Östgöta Correspondentens arkiv, Linköping.

Strindberg hade efter sina uppskattade Sandhamnskorrespondenter till Dagens Nyheter i slutet av 1873 erhållit fast anställning i tidningen men lämnade denna på våren 1874 efter en tvist med redaktör Wall, som gjort vissa anmärkningar mot hans skrivsätt, speciellt hans översättning av de s. k. C-bitarna, notiser ur utländska tidningar. Han fick för en tid arbeta i lantmannapartiets halvveckotidning Svenska Medborgaren men vantrivdes där och skrev ovanstående färsoningsbrev till Wall. Entrigt ett i Dagens Nyheter arkiv förvarat brevkoncept svarade denne: "Jag har icke det aldru ringaste emot Hr Strindberg och det hade aldrig fallit mig in att hr Strindberg skulle lemna Dagens Nyheter. Men på frågan om Ni ej kunde öfversätta C-bitar kunde jag omöjligens sanningsenligt svara annat än nej, då Ni nyss förut hade låtit bestämt förstå att Ni icke ville öfversätta dem som annat folk. Förresten är det för det första i allmänhet ingen småsak att öfversätta, och för det andra icke lätt att öfversätta dessa C-bitar derför att till det området hör snart sagt allt hvad till mänsklig kunskap, komma kan. Skrif! Jag tar emot precis på samma sätt som förr. Vänligen Wall." Jfr Gudmar Hasselberg, Rudolf Wall, 1946, s. 375.

De sista två breven ge en uppfattning om Strindbergs vulkaniska temperament och hans förhållande till Siri von Essen, som dominerar den första brevsamlingen. Det första brevet synes delvis ha tillkommit under tryck av sjukdom, men ordvalet skiljer sig icke avsevärt från vad som förekommer i hans övriga brev till denna kvinna. I det senare brevet har tydligen vulkanen i hans inre funnit några dagars ro, vilket han uttrycker i ett tack — "för de vackraste dagar i mitt ledsamma lif!"

Qvällen på den Satans 13 (!) Juli 76.

Som jag ser har Du rest! Nu går jag ner till båten för att möta! Om jag icke träffar Dig innan jag går och lägger mig blir jag vriden!

Strindberg i april 1875.

Om Du visste hvilken gräsligt tråkig Dag jag haft! Kl. 11 krydade jag till och gick ut — men då var det för sent! Hvad skulle Du i det der förbannade Mariefred i dag att göra!

Om jag inte får komma till Dig i morgon eftermiddag så skjuter jag ner hela Drottninggatan och jemnar Ladugårdslandet med marken!

Du skall vara snäll mot mig, ty jag lefver bara med 0,5 lif när jag inte sett Dig! Och Du tror inte att jag är kär i Dig! Om Du visste! Det är synd om mig. Gud bevara oss alla! Amen!

Och Du ville resa ifrån mig ändå längre bort! Var så god och låt bli det!

Din

Originalen finnes i Kungliga biblioteket.

Brevet handlar om en lustresa med båt till Mariefred, från vilken Strindberg uteblev. Antagligen skulle den företas i sällskap med Siri von Essens mor och moster.

1. Siri von Essen hade ursprungligen tänkt resa till Paris för att driva teaterstudier. Jfr hennes brev 22/6 1876 till Strindberg, (Han och hon, s. 223).

Strindberg — Ån och grisen Grotte.

Pennteckning utförd av August Dörum på ett manuskriptblad till Strindbergs "Början av Ån Bogsveigs saga".

(Juli eller augusti 1876)

Älskade!

Tusen Tusen tack för de vackraste dagar i mitt ledsamma lif!
Din

Originalen finnes i Kungliga biblioteket.

Siri von Essen var sommaren 1876 — antagligen under senare delen av juli och under augusti — inackorderad på en lantgård Sjöberg i närheten av Upplands Väsby. I En dæres försvarstal heter det därom: "Vid sin återkomst (från Ås) hyr hon ett rum på landet hos en bondkvinna som också hushållar för henne. Hon är alltså befriad från sina väktare och kan utan vittnen träffa mig alla lördagar och söndagar. Livet skänker oss sålunda ett småleende" (s. 224). Möjligen är det efter ett besök där som Strindberg skrivit ovanstående visittkort.

På Sjöberg skrev Siri von Essen en artikel "På sommarnöje i Upland", som trycktes i Dagens Nyheter 21/8 1876. Jfr f. ö. Karin Smirnoff, Strindbergs första hustru, 1926, s. 102, 104 och 106 samt en artikel "Bellmans, Almquist och Strindbergs väg" i Vecko-Journalen 28/6 1931.

Breven återgivna in extenso (Ur boken Strindbergs Brev, del I. 1858—1876 av Torsten Eklund, Bonniers Förlag, Stockholm, pris kr. 18:50) med vänligt tillstånd av förlaget.

Den här artikel till August Strindbergs minne kommer något post festum, då Strindbergsdagen inföll redan den 22 januari — alltså före utgivningsdagen för detta nummer. Trots detta ha vi dock velat ge vårt bidrag till hyllningskören vid vår store diktarens födelsedag och sökt ge numret en mera litterär och konstnärlig

prägel än de övriga månadsnumren. Att det sedan finns sociala artiklar och allt annat som hör till vårt program med hoppas vi icke skall störa det goda intrycket allt för mycket. Strindberg var vår store samhällsskildrare- och samhällsförbättrare för sin tid och på sitt sätt. Vi arbeta också i samma anda på vårt sätt. Och därmed hoppas vi, att vi kanske ha gett en någorlunda godtagbar förklaring till vårt lilla bidrag och deltagande i strindbergsjubileet.

Ting.

Omkring Strindbergsjubileet

Broder redaktör!

Jag hör att Du ämnar utgiva ett Strindbergsnummer. Varför icke? Alla människor skriver ju om Strindberg denna vår: "Mitt möte med Strindberg", "Den Strindberg, jag kände", "Var Strindberg hundhatare" etc. etc. Varför skulle inte också jag skriva om Strindberg?

Som sagt, "Strindbergforskare", skaldar och kritiker, mer eller mindre äkta, mer eller mindre "Strindbegskännare" ha slipat sina dissektionsknivar för att efter den vanliga ritualen begå diktarens 100-årsjubileum. Troligen kommer jag inte att läsa så mycket av dessa litterära utläggningar; Strindberg är för mig inte så mycket. Någon i litteraturhistorien var en vän från min första ungdom, den förste vännen och välgöraren.

Ja, Strindberg var min och min generations vän och välgörare sedan han slagit in i dörrarna till hycklarnas tempel, röjt undan "för att få luft och ljus" och låtit solen skina över en värld sådan som den är i verkligheten och inte enligt Carl David af Wirsén. Strindberg gav oss mod att se sanningen i ansiktet. Det kanske låter litet löjligt nu, men den som upplevde sin första ungdom efter första världskriget, skall förstå vad jag menar.

Men framförallt står allt det som Strindberg har skrivit fortfarande ofördärvt och fräscht som när man första gången läste det. Jag fick en gång en fullständig avsky för en stor och högaktad skald sedan jag i skolan fått ta ut satsdelarna ur Fänrik Ståls sägner: "Jag minnes knappast om jag talt tillförne om mannen från S:t Michel, gamle Törne." Gud vare lov att intet svenskt barn — mig veterligt — bringats att ta ut satsdelarna ur Strindberg.

Jag minns från mina första teaterbesök särskilt Strindbergsdramerna. Tänk, "Mäster Olof", "Gustaf Wasa", "Lyckoper"! Det var i landsorten, som då berestes uteslutande av landsortssällskap; Olof Hillberg, vars store namne inte behövde skämmas för att vara släkt med den Gert Bokpräntaren, Lindroth, Winge och alla de andra. Vad gjorde det att valven i Storkyrkan fladdrade i draget på den gamla 100-åriga teaterladan — där den tidens habituéer drucko starka groggar i foajén under mellanakterna — eller att "Den gamle i tornet" tappade lösskägget, när han deklamerade: "Häda icke julen"! När konungens män kallade ut Dalabönderna och återkommo med deras blodiga skjortor, då ryste man över konungens hårdhet men också av salighet.

Första gången man skrev om teater i den lilla landsortsavisan påpekade man snusförnuftigt det olämpliga i att Wilhelm — som spelades av en flicka — i "Mäster Olofs" första akt uppträdde i högklackade damskor. Nästa gång Hillberg kom till staden, kom han ihåg min ringhets kritik. Han såg litet medlidamt på pojkspolingen och sa: "Tror ni att Strindberg blir sämre för det?" Nej, sannerligen inte.

Tyvärr fick jag aldrig se Strindberg. Dels bodde jag i landsorten, och dels visste jag nätt och jämnt vem han var, när han

Jordisk tro och ångest i aktuell 40-talsdikt

"Så gick jag till maskinen med upproriskt blod och jag hatade maskinen av hela min själ," säger Erik Lindorm i sin dikt "Den befriade trälen". Men Lindorm nöjer sig kanske mest med att konstatera att träldomen existerar. Folke Fridell, som tillhör en senare diktargeneration, har gett temat människan och maskinen ny aktualitet. I boken "Syndfull skapelse" nöjer sig icke trälen med att bara slita i sina fjättrar. Han gör revolution, en revolution av alldeles ny art utanför alla massrörelser, fackföreningar och kollektivavtal. "Punktliga Konrad", som varit fabrikspipans lydige slav, pliktrogen fackföreningsman, aktad och respekterad av både arbetskamraterna och ledningen för fabriken, gör en individuell revolution. Det finns inget utformat manifest, inga tryckta kampsignaler. Han tar hela ansvaret på sig själv, stannar hemma från arbetet, trotsar fabriken. Sju syndfulla skapelsedagar skall han taga ifrån det mäktiga bolaget. Den nya skapelseveckan följer med hela skalan av reaktioner från omvärlden, från släkten, fackföreningen, arbetsledningen — ända fram till den mäktige företagschefen. Man bryter inte ostraffad mot hela kollektivet. När det blir som svårast flyr han — till skogen. "Skogen är det enda läkemedel som finns för dem som onda ögon fördrivar från gemenskapen." Och skogen förefaller också vara hans enda bundsförvant under de första svåra provodagarna. Att motivera sitt handlingssätt — att som omgivningen ser det "stanna hemma från arbetet utan giltig anledning" — är naturligtvis inte lätt. Men det finns något i denna bok som man känner och förstår med författaren, även om man, liksom han, har svårt att forma det i ord. När han skall förklara sitt handlingssätt för hustrun heter det: det är inte bara fråga om en vanlig fri-vecka — det finns en dröm bakom också,

Författaren Folke Fridell.

kanske en smula dimmig. Han vill röra cm bland gamla förlegade sanningar, timra en ny tro bland alla bleknande trasor. När han den sista "fridagen" skall stänga sitt fönster — beredd att gå till fabriken nästa morgon — blåser en höststorm ute och de visna höstlöven prassla under fötterna på vandringströtta proletärer som pendlar sin vanegång mellan en grå kaserne och en ännu gråare fabrik. Men innan klockan hunnit förbi den sista fridagens sista sekund har han stängt fönstret — och stormen ute. Så enkelt är det kanske. Bara att stänga ett fönster och ta det lugnt . . . ?

Man skulle kanske kunna säga, att Folke Fridells nya frihetsevangelium är en farlig propaganda i en tid, då vi ropa efter ökad produktion och maskinernas effektivitet synes oss mera outhärlig än någonsin. En dylik tolkning skulle emellertid innebära en orättvisa mot författarens strävan till djupgående analys och förstå-

else. Det är nog innerst inne balansen mellan den ökade mekaniseringen och människans egna reaktioner som här skyntar fram — och denna fråga blir säkerligen alltmera aktuell. Den neurotiska nutidsmänniskan är en starkt industrialiserad produkt, och trycket från de växande maskinerna tränger nog igenom till alla samhällsklasser, även om trycket i den miljö författaren skildrar förefaller att vara särskilt starkt. Man gör nog rättast i att själv eller tillsammans med andra i en studiecirkel diskutera och studera denna märkliga bok. Härvid bör man söka tränga ned bakom de frågekomplex som vävts in i handlingen på ett högst egenartat sätt.

Huvudpersonen i Per Wikbergs bok "Vindfalle" har väl kanske inte så många gemensamma drag med "Punktliga Konrads" syndfulla skapelse, men några finnas. Granmo-Ville kommer från skogsbygdens hårda och karga natur. Han pendlar sig fram genom romanen dragande på ett komplex, en fattigkälke. Den kälken tvingades han draga en gång i sin hårda barndom, en kälke med hoptiggd mat från bygdens rika till sitt fattiga hem. Fattigdomskälken följer Granmo-Ville genom livet. När han i sin första heta ungdom följer vackra Asta från dansbanan och mitt i sin lycksalighet håller på att mogna till man, dyker fattigkälken plötsligt upp. På den skumma vind, dit de två tagit sin tillflykt under den trolska sommarnatten, finns fattigkälken förvarad tillsammans med annan bråte. Fattigkälken står där livslevande med rep och obarmhärtigt hårt blänkande smiden. Granmo-Ville flyr i vanvettig skräck och blygsel från sin flicka. Under den snöpliga reträtten utlöser sig kälkkomplexets svallvågor i ett nytt komplex. En av dansbanans fridstörare får ett lömskt slag bak-

(Forts. å sid. 18.)

dog. Ett minns jag: Jag stod vid fönstret och hörde kyrkklockorna ringa. De ringde nästan en hel dag. Av någon anledning hade jag länge den uppfattningen att klockorna den gången ringde över Strindberg. Sedan fick jag veta, att det var för drottning Sofia, de klämtade!

Däremot har jag träffat folk som känt eller träffat Strindberg. Bara det tyckte jag var en upplevelse. Det var tidningsfolk, som arbetade på den tidens Aftontidningen, det var en gammal, nu död, författare, som berättade om sitt "möte med Strindberg". Författaren i fråga var mycket fattig som de flesta författare på den tiden, och han insåg omsider, att författeriet inte gav tillräcklig inkomst för att därmed försörja hustru och barn. Därpå brukade han med ledning av en egenhändigt utarbetad adress- och taxeringskalender från en telefonkiosk på ett ölkafé i Klara (vilken kiosk sedermera av olika anledningar avskaffades av

polisen) ringa upp banken C. eller bankdirektör W. eller någon i bättre ekonomiska omständigheter levande kollega i och för erhållande av ett "lån". En gång, när det sprack på alla kanter, tog han mod till sig och ringde Strindberg. Detta slog väl ut och den fattige författaren vandrade upp till "Blå tornet" på Drottninggatan och ringde på dörren till den stores bostad. Strindberg öppnade inte, han tittade — som hans sed ofta var — genom brevlådan, lämnade genom densamma ut ett kuvert och sade:

— Men drick nu inte upp pengarna!

Den gamle författaren — det skulle aldrig ha hänt i något annat fall — vandrade hem till Söder och överlämnade femman till sin maka. Bara 50 öre tog han undan till pilsner.

Sådan auktoritet hade Strindberg.

Juan.

KORT BESÖK I PARIS

Utsikt över Paris.

Efter tre veckor i London, sitter jag på "Golden Arrow", den kända Pullmanexpressen mellan London och Paris. Trevlig resa, bra mat och ganska så komfortabelt, till och med för en bortskämd svensk.

Fram emot kvällskvisten närmar jag mig Paris, efter att ha rest igenom den Nordfranska landsbygden med sina bombhärjade byar. Här har ännu inte gjorts mycket för att återställa hus och gårdar. Den franske bonden lider brist på både redskap och folk. Dessutom är bristen på byggnadsmaterial stor, och kanske det viktigaste saknas, pengar att köpa för. Men folket man ser på stationer och vägar utefter järnvägen verkar ganska mätta och välmående, varför matfrågan tydligen kan ordnas på tillfredsställande sätt.

Jag tror att svensk export på Frankrike har stor marknad just inom jordbruksredskap och jordbruksmaskiner, om nu den besvärliga valutafrågan inte lägger hinder i vägen förstås. Men Sverige köper ju en hel del från Frankrike, varför varuutbyte på tillfredsställande sätt bör kunna ordnas.

Paris på våren — finns väl något mera stimulerande för en förfrusen, soltörstande svensk, än att komma hit ner denna tid.

Finns väl något underbarare än att

ströva omkring på boulevarderna i den doftande vårkvällen, eller att i den blå timmen, l'heure bleu, sitta uppe vid Sacre Coeur, kyrkan högst uppe i Montmartre, och låta blicken smekas av den blå skymningsslöjan över Paris, konsternas, kärlekens och glädjens stad. Då glömmar man lätt de sex svåra åren, och lever i nuets rika ögonblick.

Vart går man första kvällen i Paris om inte till Café de la Paix mitt emot Operan och tar en stilla drink, medan man låter en restrött blick vila på de flanerande. Man sitter ju på trottoarserveringen i behaglig närhet av de söta fransyskorna, vilka behagfullt demonstrera vårens mod. Som alla vet älskar fransmannen att sitta på en boulevardservering och slöa en stund före eller kanske efter middagen. Han sitter där och tittar på folklivet, trafiken, de flanerande. För en främling från Sverige har det sitt behag, kanske i första hand nyhetens. Men boulevardpubliken är ganska intressant att lära känna. Där sitter parisaren eller främlingen, köpmannen, chefen eller kontoristen. Och där sitter naturligtvis många av fru Mariannes vackra döttrar, för säga vad man vill om världens kvinnor, men fransyskan har en charm som man ingenstädes finner maken till. Och hennes smak ifråga om kläder är alltid säker. Man skulle många

gångar vilja ge en del damer man möter i andra länder rådet, inget land nämnt, att lära av parisiskan. —

När man kommer till Paris och gör ett svep runt i de stora varuhusen, får man det intrycket att allt är precis som förr i Paris. Man kan i dag köpa vad som helst i Paris. Tag till exempel det stora varuhuset La Fayette. De underbaraste creationer, de vackraste möbler, de skönaste arbeten i porslin, glas, etc. finns här. För främlingen som har sin k. maks med i Paris, blir ett sådant besök närmast outhärdligt. Så ni min bästa herre som tänker resa till Paris med Eder äkta hälft och förfogar över de 500 kr. per person och som en vänlig överhet lämnat nådigt tillstånd till att ur riket för turistresa utföra, undvik Lesgrand Magasins. Ni mår bäst så, och höll jag på att säga, Eder tillbedda också.

Och medan jag vänder mig till herrarna, vad skall jag berätta om om inte maten och vinerna. I restauranterna får man i dag en mat vida överstigande de svenska restauranternas i både kvalitet och riklighet. Beträffande priserna, måste jag säga att det nog fordras en viss lokalkännedom, eller uppriktiga vänners råd för att finna de restauranter som äro bra och som föra moderata priser. Man kan i centrum av Paris äta en god middag med tre

rätter och en flaska god bordeaux för 250 francs. Det kanske verkar otroligt för många som känner Paris men så är verkligen fallet.

Ja, vinerna äro goda och billiga, allra helst i år då Frankrike fått en särskilt god vinskörd. Och andra alkoholhaltiga drycker såsom konjak, likör äro överkomliga till lågt pris i jämförelse med Sverige. Man får en tankeställare när man vet vad en flaska Hennessykonjak kostar hemma i Sverige, och man omräknar francesen i svensk valuta.

Hur lever nu fransmannen beträffande livsmedel, bortsett från restauranterna, vilka till största delen äro till för utlänningar? Och hur är det ställt med köpkraften?

I motsats till England där varuknapphet i viss grad råder, även om ingen behöver hungra, finns i Paris i varje fall allting att få beträffande varor, både livsmedel och övriga förnödenheter. Parisaren lever enkelt, och kan ej på långt när tillgodogöra sig de varor han dagligen ser i de överfyllda skyltfönstren. Relationen mellan löner och priser är onormal, och för

parisaren är allt mycket dyrt. Men då man som jag slår sig i samspråk med "mannen på gatan", chauffören, busskonduktören, eller hotelpersonalen och utfrågar om dagligt bröd, möts man av en förnöjsamhet som kanske just hör parisaren till. Detta älskvärda folk med sin kanske lättsinniga men alltid ljusa syn på tillvaron, avundas man, då man ägnar en avlägsen tanke åt Sverige, och man tänker på det otal insändare i dagspressen från missnöjda människor som man dagligen kan läsa. Är det inte en nationell styrka att kunna glömma morgondagens bekymmer för stundens ro?

Som en upplysning för dem som ämna resa till Paris, vill jag nämna att hotellrummen äro bra. Liksom i London är sängkulturen i Paris hög, och man slipper

att som i Sverige ofta händer, ligga i en sorts hängmatta som skall föreställa säng. Varmvatten finns även mitt i sommaren såväl i London som Paris, och under min Londonvistelse för några veckor sedan badade jag nästan varje dag. Orsaken var dels att man behöver bada mera i London än annorstädes, men även dels att för första gången i mitt liv fick jag nöjet att bada i ett badkar, som räckte till i längd för min ganska så långa kroppshydd. Då tänkte jag med svärmod på mitt badrum hemma på Gärdet i Stockholm.

Teaterlivet i Paris har jag inte haft tillfälle att se så mycket av, men det lär vara fullsatt kväll efter kväll, både på komediteatrar som de dramatiska. Till Operan är omöjligt att få en biljett om man inte står i kö en halv dag. Intresset för seriös konst

har en hausse i Paris som aldrig förr. detta enligt en konstkritiker-tidningsman.

Nöjeslivet däremot har sin största publik av utlänningar. Jag har besökt Bal Tabarin, Casino de Paris och några kända ställen till, och där hörde man mestadels engelska talas. Nattlokalerna uppe i Montmartre har fullsatt hus, mestadels bra program, och dyr champagne, tretusen francs flaskan är inte billigt.

Dessutom måste man givetvis betala en entré av omkring 200 till 450 francs.

Eljest är sig Montmartre sig likt från förr med sina konstnärskvarter, målare och bohemer. Jag strövar gärna omkring i de smala gränderna, pratar med de enkla gumorna, tittar in i de små smutsiga affärerna, eller slinker in på en av de otaliga barerna som alltid har sin speciella publik, och där man mången gång träffar på intressanta människor.

En kväll tillbringade jag nere i Quarter Latin i den för alla turister välkända Qublette, en vinstuga djupt ner i underjorden dit man kommer genom en smal slingrande trappa för att till slut hamna i en kallare fordom använd som fängelse och tortyrkammare. Här uppträder sångare av båda könen, och sjunger gamla franska sånger och visor, kommenterade av den i gammaldags dräkt klädda krogvärderna. Här upptäcktes för resten på sin tid den välkända Lucienne Boyer. Stället är värt ett besök, och har sin särskilda charm, även om man inte alltid kan förstå den gammalfranska som sjunges.

Så säger jag farväl till Paris efter en vecka där, rik på erfarenheter av la douce France. Nu reser jag med Ahlbergsexpressen genom Schweiz över Wien till Budapest, en stad som jag besökte tre månader 1939. Jag väntar med spänning på den kära staden vid Donau, sina otaliga kaféer med sina zigenarvioliner, tokayer och scardas.

BEM.

JORDISK TRO OCH ANGEST I AKTUELL 40-TALSDIKT.

(Forts. fr. sid. 15.)

ifrån av den upphetsade Ville, faller i vattnet och försvinner. Bördan har blivit tyngre. Nu är det en dräpare som drar kälken. Granmo-Ville flyr in i skogen — och det gör han ofta. Inför livets viktiga avgöranden försöker han gång på gång visa taggarna, men det slutar i regel med nederlag och flykt in i den djupa, skyddande skogen. Bokens handlingsmönster är bra komponerat, dramatisk uppladdning, flykt och nederlag i levande eruption, levande bilder, som inte hämtats från det sedvanligt slitna klichéarkivet i skönlitteratufen. För den psykologiskt bevandrade läsaren är det kanske en överraskning, att inte lärarinnan, som sätter sitt pedagogiskt skolade pekfinger på fattigkälken och förklarar för Ville, att den barlasten måste han släppa, inte lyckas. På slutet löser sig i alla fall de psykologiska knutarna utan ingrepp av psykologisk expertis. Men då har Granmo-Ville hunnit igenom hela sin kärva stolthets förödmjukelses reningsprocess, nått botten och börjar så småningom att stiga uppåt igen. Han närmar sig skogen och jorden igen, och den sällsynt dramatiska handlingen upplöser sig i en ljusningens strimma.

Det numera ganska urvattnade temat om grämelsen, som ännu molvårker i själarna hos många norrlänningar — "att bolagsherrarna kom och fick skogen för nästan ingenting" — utgör också en grundton i denna bok. Men författaren har dock lyckats friska upp ämnet med en nyare smaksättning, som kan tilltala den litterärt kräsne även utanför de s. k. proletärförfattarnas givna läsekrets.

De två lyriker, som avslutar denna litteraturkrönika, rör sig delvis med samma ingredienser som de båda prosakonstnä-

rerna. Där finns också oron och ångesten, men även naturens pulsslag, livsprocessernas rytm och jordens ro. Mest jordisk och troviss förefaller *Sekel Nordenstrand* vara, och han har också kallat sin diktsamling *Jordisk tro*.

Ja, du skall tro!

Även under stålsångens dova rytm . . .

Och i ett annat sammanhang anar man stålsångens begynnelse i följande strofer:
Stenkupornas arbetsbin vaknar
av väckarklockornas metalliska
pinglande
Nu vaknar den sovande jätten —
staden!

Jordens ro och inneboende styrka blot-
tas kanske bäst i en kort sjuradig strof,
som börjar så här:

Se, jorden blottar sitt mörka bröst
i en plogfåras gråviolett

Bertil Bodén har kallat sin samling *Hösttema*, men där finns även vårbloster, ljum sommar och myggens symaskinslåt. En intim kontakt med naturen röjer även denne lyriker, exempelvis i följande kvällsprolog:

Juverstinna
lunkar korna hemåt
i skrällande skällors rad
hemåt mot väntande fingrars
rytmiskt vällustiga smekningar

Folke Fridell: *Syndfull Skapelse*; Kooperativa Förbundets Förlag, Stockholm. Pris kr. 7:50.

Per Wikberg: *Vindfälla*; Kooperativa Förbundets Förlag, Sthlm. Pris kr. 11:—
Sekel Nordenstrand: *Jordisk Tro*; L. T:s Förlag, Stockholm.

Bertil Bodén: *Hösttema*; Albert Bonniers Förlag, Stockholm. Pris kr. 5:25.

Ting.

AB Figeholms Bruk Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

Pälsen Ni drömmer om...

finner Ni hos

Gör ett besök hos oss — Ni behöver ej känna något köptvång — och övertyga Er om att vi har just den päls Ni "drömt om".

Bråddgatan 1

NORRKÖPING

Telefon 210 02

SÅNG FÖR UNdulATER

LARS AHLIN, som för första gången medverkar i Status, är en av de erkänt största begåvningarna inom den nutida svenska skönlitteraturen. En ny bok av Ahlin låter alltid tala om sig, och han kan konsten att fånga läsarens intresse med sin egenartade skildringskonst, som helt enkelt saknar motstycke. Han står i en klass för sig bland de s. k. 40-talisterna. Ahlin har ett förstoringsglas med en egendomlig lins, och med det glaslet ser han in i människosjälens innersta skrymslen och vrår, och vad han upptäcker kan han återgiva på ett levande och åskådligt sätt. Ibland kan man kanske tycka, att Ahlin är hänsynslös i sitt avklädande av människan, men det finns alltid inom glasets cirkel en djup förståelse, en mening och ett innehåll, som vill ge rättvisa åt de ofta misslyckade människotyper han tycker om att låta sin prosakonst spela omkring. Cirkeln har vidgats med åren från den första boken "Tåbb med manifestet" och novellsamlingen "Inga ögon vänta mig". Vi vet ännu inte var gränsen för Ahlins litterära förmåga går. Att han just nu är mitt uppe i sin skapar-krafts största utveckling är emellertid ställt utom allt tvivel. Vi ha bara att vänta och se.

Lars Ahlin är sundsvallspojke och har genomgått Ålsta folkhögskola i Medelpad. Han har på egen hand skaffat sig en grundlig bildning som ett gott underlag för sitt litterära skapande, ett vackert exempel på hur en enkel pojke, trots arbetslöshet och vidriga förhållanden, kan slå sig fram. Visserligen torde man kunna säga, att han fått mycket av sin skildringskonst som en gudagåva, men han nöjer sig aldrig med halvgjort arbete — litar inte bara på den ursprungliga grundtonens förtrollningsmakt — utan levererar alltid sin prosakonst väl manglad och genomarbetad. Däri ligger kanske en stor del av hemligheten till Ahlins framgångar. Den, som vill vårda sig om skapandets gåva på samma sätt som han, kan säkert nå en god bit på vägen till den litterära berömmelsen.

Novellen vi publicera här rör sig delvis med samma tema som författarens skådespel "Lekpaus", som just nu visas på Dramatiska teatern i Stockholm, d. v. s. åldrandets problem.

Fröken Pihl drog just upp rullgardinen. Höstsolens skarpa ljus bländade henne nästan. Innan hon slog upp fönstret måste hon stå en stund och vänja blicken. Hon hade en torr brödskiva i handen och den smulade hon sönder och strödde ut. Både duvor och gråsparvar brukade besöka hennes fönsterbleck. Hon föraktade inte dessa fåglar som så många andra. Gråsparvarna hade till och med en gång inspirerat henne till en dikt, som hade blivit ett försvar för de oansenliga och föraktade.

Nu stod hon och såg bort över hustaken efter dem. Hon hade inte ordnat sitt hår än, ännu inte klätt sig — över nattlinnet hade hon dragit en sliten vinfärgad morgonrock.

Fröken Pihl var en gammal kvinna med ensamhetens sorg i ansiktet. En glasskör resignation fanns där, en visdom i blicken — men också en lättsärad känslighet. Hon såg ut som en flicka som åldrats utan att ha fått mogna.

Författaren Lars Ahlin.

Efter en stund lämnade hon fönstret. Inga fåglar kom. Hon gick istället och tog av skynket från en fågelbur. Hon ägde två undulater. De började strax sjunga och hon talade viskande till dem:

— Hur har ni haft det i natt? Sovit, va? Sovit gott? Och nu är ni hungriga förstås? Mycket hungriga, inte sant?

Hon gick bort till en byrå och drog ut en låda.

Fröken Pihl hyrde rum i delad lägenhet. De andra hyresgästerna var unga självförsörjande kvinnor. De hade egentligen ingenting annat gemensamt än det gemensamma köket och det gemensamma tvättrummet — och så telefonen med ett samtal om dan för var och en. Att Iris Pihl hade hamnat just i denna stora vindsvåning berodde närmast av en slump. Att bo i delad lägenhet var hon emellertid tvingad till av ekonomiska skäl. Hennes huvudsakliga inkomst bestod numera av folkpensionen.

Hennes rum var det minsta och billigaste. Vita, sirliga flickmöbler trängdes i det lilla rummet, mycket böcker och många krukväxter. Vid fönsterväggen stod en sekretär med nerfälld klaff: där låg manuskriphögar och en bläckpenna tvärs över ett papper med ofullbordad text.

Nu gick hon tillbaka till undulaterna med en påse i handen, pratade till dem:

— Nu ska ni få. Ja, se bara vad ni ska få! — Undrar ni hur jag har haft det i natt? — Dåligt, förskräckligt dåligt, ska jag säga er. Jag fick inte dikten färdig och två luminal fick jag ta.

innan jag somnade. Förskräckligt . . . Men kan ni gissa vad jag drömde strax innan jag vaknade? — Jo, att en person kom till mig och så gärna, så rysligt gärna ville höra mig läsa min senaste dikt. Dumt! Så obeskrivligt dumt, va! Jag som bara har er. Det är ju bara ni som vill lyssna . . .

Då skrek någon ute i korridoren. Fröken Pihl förlorade genast den nästan lekfulla balansen som hade blommat upp inom henne framför burens. Hennes ansikte blev på ett ögonblick otillfredsställt. Först stod hon och lyssnade, sen skyndade hon fram till dörren och tryckte örat mot en springa. Hon hörde dunkar mot en dörr och en röst som skrek:

— Vakna, Lisbet! Hur länge tänker du sova egentligen? — Svvara åtminstone så man får höra om du hör en!

Iris ansikte var upphetsat, en hunger hade öppnat sig. Hon såg sig vilset omkring i rummet och kände att hon inte kunde vara ensam längre. Hon måste bli sedd av någon och själv se en annan människa, kände hon. Hur enkelt och primitivt det än blev — hon måste ha kontakt.

— Mig är det ingen som väcker, viskade hon hastigt mot undulaterna som oberörda pickade i sig sina korn.

Bredvid byrån fanns ett litet vaxdukslätt bord där en del påsar och burkar med matvaror stod. Bordets sidor var klätt med tyg, och därinnanför hade hon sina toaletsaker. Med ryckiga, nervösa rörelser tog hon nu en handduk och la över armen, en tvålask och ett tandbortsglas med tub och borste. Hon öppnade dörren och tittade försiktigt ut i korridoren.

Ingen var där. Hon hann nästan ända fram till tamburen då en dörr slogs upp och en ung kvinna sprang ut: halvklädd i skor, strumpor, höft- och bysthållare, ingenting mer. Iris gick upp mot väggen och försökte le:

— Gomorron, gomorron!

— Mornn, svarade den unga kvinnan men såg knappt på Iris utan skyndade vidare iväg mot köket.

Iris stannade och såg efter henne, tyckte för ett ögonblick att luften hon andades hade blivit friskare och yngre. Så fortsatte hon ut till tamburen, där en ranglig korgstol och ett lågt bord med telefon var enda möblemang. Genom toaletterummets matta glasruta föll ett svagt ljus. Någon var redan därinne. Iris stod en stund och tvekade, så knackade hon försiktigt.

— Dröjer det länge? viskade hon.

Hon fick fråga tre gånger innan svaret kom.

— Tills jag blir klar! hördes en vresig, ung röst.

Vattnet spolade häftigt.

Iris vimsade tillbaka in till sig. Hon la tillbaka föremålen och gick fram och pratade med undulaterna:

— Jag borde hålla mig inne tills dom har gått. Jag är bara i vägen. Dom ska ut till sitt arbete dom. Dom har någonstans att ta vägen. Det har inte jag. Mig behöver ingen.

Undulaterna sjöng och hoppade från pinne till pinne.

— Men jag har ju . . .

Iris tystnade. Gälla kvinnoskratt slog in genom dörren.

— Hör ni? Hör ni, va? viskade hon.

Den här gången försökte hon bli herre över impulsen att rusa ut till dem, trängas med dem, höra deras pladder, andas deras luft. Hon gick bort till fönstret för att se om några fåglar hade besökt henne.

Nej . . .

Nej! Hon kunde inte behärska sig längre. Hon måste få leva bland människor, kände hon. Hon måste få byta ett ord med någon . . . — ett hur obetydligt ord som helst . . . — om det så väckte ovilja eller bara likgiltighet!

Hon tog sin kaffepanna och tassade ut i köket.

Köket var litet och fyra personer befann sig redan där när fröken Pihl kom och ställde sig i dörren. Vid bordet satt Dagny och Harriet. Dagny arbetade i en skoaffär och Harriet var biträde i en herrekipering. De satt och drack kaffe och doppade stora brödsivor, hade bråttom förstås, skulle snart flänga iväg. De babblade mellan tuggorna. Vid diskbänken stod Helga och gjorde ordning sin matsäck. Borta vid skåpet stod Lilly och plockade fram någonting.

Det var tydligt att Harriet var morgonens huvudperson. Hon hade haft en spännande träff kvällen innan, en väldigt tjusig och flott karl som . . .

I en andhämtningspaus skyndade sig fröken Pihl att fråga:

— Säg, får jag låna en låga och värma upp mitt kaffe?

Harriet vred sig häftigt om:

— "Får låna en låga", sa hon med en röst som blev hårdare än hon hade tänkt sig. Herregud . . .

Fröken Pihl som försiktigt banat sig fram mot gasspisen, stannade förvirrad och misstänksam.

— Jag vill naturligtvis inte vara i vägen, och . . .

Men Harriet avbröt henne.

— Jag tycker det låter så konstigt när ni säger så där, fröken Pihl. Vi hyr ju här allihop och ingen har väl nån företrädesrätt framför nån annan.

— Förlåt, det var inte min mening . . . , stammade Iris.

Nu var det Dagny från skoaffären, som avbröt henne.

— Fortsätt, Harriet! Berätta mer! bad hon kvittrande nyfiken.

Harriet log smickrat, och som genom en tyst överenskommelse beslöt de att behandla fröken Pihl som luft. Iris tände gaslågan och satte på pannan. Hon stod där och försökte göra sig tunn och liten. Trots allt kände hon en viss njutning. Utan att röra blicken lyssnade hon till vartenda ord, insöp hon deras sätt att vara.

— Han var urgenerös! berättade Harriet och rörde med skeden i koppen. Det finns inget annat ord helt enkelt.

Helga, som stod och skar upp en tomat, sa lite avdämpande:

— Det brukar alltid engångare vara!

Harriet höll på att sätta en kaffeslurk i fel strupe, så hastigt ville hon slunga fram sin triumf.

— Engångare! utropade hon och svalde och svalde. Vi ska träffas i morron också, han och jag!

Lilly hade lämnat skåpet och gått fram till spisen för att ta bort en kastrull med ägg. Iris fick klämma in sig så gott hon kunde.

— Då kan man säga att du har kommit upp i smöret då, menade Lilly.

— Den som lever får se, sa Harriet försiktigtvis.

Men hennes ansikte sken så förhoppningsfullt att ingen behövde tvivla på vad hon själv trodde om utgången.

— Vart tog ni vägen efter dansen? undrade Dagny och började doppa en skiva till.

— Vi gick redan vid elvasvepet, berättade Harriet. Och när vi gick sa han: "Du får bestämma krog. Varsågod och välj bara."

Lilly, som nu stod och spolade kallvatten över äggen, fnös en aning.

— Så brukar dom alltid säga när dom vill komma billigt undan. Dom vet att man för skams skull inte väljer nån guldkrog.

— Misstag! fick Harriet pånytt triumfera. När jag sa Dambergers, så sa han: "Bättre opp!"

— Var hamna ni då? frågade Helga som stod och skavde på en ostkant.

— Berns franska, sa Harriet och log ner mot koppen och skrapade upp sockersatsen.

— Åh, som katten, flåsade Dagny till.

Hon reste sig.

— Jag måste faktiskt få i mig en kopp kaffe till, sa hon.

Harriet fortsatte att berätta, sen hon hade sugit av sockret från skeden.

— Han var så flott så han bjöd på bil hem, och ni ska tro . . . Just då kom Lisbet, som jobbade på kontor, inrusande.

— Hej, flickor! skrek hon muntert. Tack för att ni fick upp mig.

Mot sin vilja, eftersom hon förstod att hon inte längre skulle få bli huvudperson, frågade Harriet:

— Var var du igår egentligen?

— Hemligheter! Idel hemligheter! skrattade Lisbet och gick fram till spisen med sin kaffepanna.

Först nu låtsades hon få syn på Iris.

— Nä, står fröken Pihl här och trängs, sa hon lite vårdslöst.

— Jag är strax klar, skyndade sig Iris att säga.

Lisbet vände sig till de andra.

— Underligt flickor! Den som får sova sover inte, men den som vill sova får inte.

Hon pekade först på Iris och sen på sig själv. Flickorna började fnittra. Iris fick uppbjuda all sin kraft för att övervinna sin förlägenhet. Jag måste hitta på nånting, tänkte hon och omöjliga möjligheter rusade emot henne. Plötsligt grep hon en ljög:

— Jag måste ut på stan jag också idag, påstod hon. Jag ska ha ett samtal med min förläggare.

Hon försökte stå där och triumfera.

— Då blir det kanske en bok då till jul? undrade Dagny utan skepsis i rösten.

LENNART STRANDBERG

vår stjärnsprinter genom tiderna

Lennart Strandberg svensk sprintermästare.

Om nerver och stålmänniskor — ett spännande stafettlopp — vad skuggan av en lyktstolpe kan ställa till

Solen lyser över en festsmyckad idrottsplats med nordiska flaggor vajande i höstvinden. Ute på en av löparbanorna kommer en trupp löpare sakta joggande. Startens pipa kallar till samling för löpning 100 meter. Startgroparna göres i ordning, skottet går och ut på banan jagar de nordiska sprinteressen som raketer, en blond yngling ligger i teten, in genom kurvan kämpar han ursinnigt och vinner — 10,4, tror jag det blev! Jublet stiger som en höstorkan ur människohavet, och den segern var värd en fanfar. Ögonblicksbilden är hämtad från Malmö AIF:s höstspel 1948. Ynglingen i teten — han som vann och som i denna artikel säger sig vara "i idrottsmannens ålders höst" — var Sveriges stjärnsprinter genom tiderna — Lennart Strandberg.

Alla som vet något litet om allmän idrott vet också vilken hård konkurrens vi har just på sprintersträckorna. Men Lennart Strandberg har hållit den svenska äran uppe i många år på dessa sträckor även i internationell tävlan, bland färgade fartvidunder och andra berömda

Det svindlade till inom fröken Pihl. En bok till jul? tänkte hon. Det var tolv år sen sist. En bok . . . — Nej, hon vågade inte gå längre.

— Pappersransoneringen kanske lägger hinder ivägen, stamade hon och vände sig mot spisen.

Hon var så förvirrad att hon inte såg att hennes kaffepanna stod och kokade över.

— Pappersransoneringen! skrattade emellertid Lisbet hårt. Det har jag hört att alla förläggare skyller på när dom vill snoppa av dåliga författare.

Iris fick tag i kaffepannan och kilade iväg utan ett ord. Men inne på rummet rann en vanmäktig vrede fram i henne. Jag ska visa dem! tänkte hon. Ah, jag ska visa dem! Hävdelsedjävulen tvingade henne att utföra meningslösa och fiktiva handlingar. Efter tio minuter smög hon åter ut i tamburen. Något ödsligt och kallt hade blandat sig i hennes bittra extas. Hon såg sig försiktigt om, så satte hon sig i korgstolen och tog telefonluren och slog ett nummer: Fröken Urs.

— Åtta fyrtyotvå och tio, sa en lidelsefri och vältalande dam i hennes öra.

Hon såg sig oroligt omkring.

— Åtta fyrtyotvå och . . .

Nu gick en dörr upp. Iris höjde genast rösten.

— Så roligt! sa hon mot luren. Naturligtvis kommer jag. Men som du vet så ska jag träffa min förläggare idag, och jag vet inte hur länge. Men till klockan . . .

Harriet och Dagny hade skyndat förbi. Patentlåset slog igen med en knäpp.

— Åtta fyrtyotvå och noll. Åtta fyrtyotvå och . . .

Åter gick en dörr upp. Iris höjde omedelbart rösten.

— Så roligt! Det är klart att jag kommer! Men som du vet ska jag träffa min förläggare idag, och jag vet faktiskt inte när vårt samtal . . .

Den här gången var det Lilly och Helga som rusade förbi och ut. När dörren föll igen efter dem, orkade inte fröken Pihl längre. Hon lyssnade förfärad "Åtta fyrtyotvå och tio" som om det hade varit Fröken Urs röst som förfärad henne. Plötsligt kom tårarna. Hon slängde luren mot klykan och rusade in till sig.

Undulaterna kvittrade glatt och hoppade från pinne till pinne. Fröken Pihl gick sakta upp emot dem med smärtan utslagen i sit gamla ansikte.

— Jag fordrar så ytterst ringa, började hon viska, bara ett levande blick, bara ett lyssnande öra, bara . . .

Lars Ahlin.

löparstjärnor. Strandberg har sannerligen utkämpat många hårda duster vid landskamper, vid svenska mästerskap och andra stortävlingar. Vid förra olympiaden i Berlin slog han sig fram till finalen på 100 meter efter hårda försökslopp i den utan överdrift minst sagt mördande konkurrensen. Att sedan en olyckshändelse berövade honom en ganska säker olympisk medalj — han ledde faktiskt loppet när olyckan inträffade — tillhör kanske vår sprinterstjärnas bittraste minnen, som vi inte skola orda vidare om. Men när man märkte Strandbergs strålande löpning och seger vid höstspelen i Malmö, undrade man nog i sitt stilla sinne, om det inte trots allt hade varit skäl att taga honom med till sommarens londonolympiad. Vi vet att konkurrensen på sprintersträckorna fortfarande är minst sagt mördande, men vem vet i alla fall vad som kunnat hända . . .

Det finns en annan sida också som den hejande — och ibland också missnöjda — massan på läktaren kanske inte tänker så mycket på. Bakom rekorden och tidningsrubrikernas feta stilar finns en liten enkel människa, ett stycke kött och blod och muskler i en dallrande härva av oroliga nerver, inför en oftast överväldigande uppgift. Hur känns det i n n e r s t i n n e före det stora avgörandet? Om detta och några andra uppiggande moment är sitt växlingsrika liv på idrottens vädjobanor berättar Strandberg själv här för Status läsare. Det är en bit idrottshistoria men också något om idrottens

psykologi — det sista är ännu ett ganska outforskat kapitel. Och så överlämna vi — äntligen! — ordet åt Lenart Strandberg själv.

Nervositet är något som man blygs över — kanske t. o. m. skäms för i mycket unga år, innan man begriper bättre. När idrottsmannen kommer till sin ålders höst, och ingen kan gärna ha en starkare förnimmelse av att ha nått dit, än den som i likhet med signaturen varit med i gamet ett 15-tal år som aktiv, är han enbart ledsen över att inte längre känna den där gnagande oron — han har blivit helt eller delvis likgiltig för resultatet. Ty så är det. Konditionen behöver det inte vara något fel på, den är för att hålla oss till mitt eget fall långt bättre numera än i de "stora dagarna". Snabbheten kan man också till en del bevara. Så egentligen talar det mest för att man år efter år, även efter passerande av de 30, borde hålla ungdomen stängden. Det gör man endast om ungdomen brister i förmåga eller är alldeles för uppfylld av vördnad för ålderdomen. Den senare kategorin av människor blir allt mindre och mindre vanlig på våra breddgrader, medan man exempelvis i det mindre upplysta men dock traditionsbundna Östern har en nerärvd respekt för åldern — sålunda går det icke för sig att eleven mästrar läraren, inte ens på idrottsbanan och för att inte hämma utvecklingen tvingas då läraren att bli enbart lärare. Konsekvenserna av ett sådant förfaringssätt kan bli tråkiga,

Sprinterlopp i slutspurt.

En kritisk stafettväxling.

om som i fallet Korea, marathonlöparen Son (olympisk guldmedaljör för Japan 1936 i Berlin). Son drog sig ödmjukt tillbaka och Ko-SinKu, som ledde Londons marathon efter 35 kilometer, utgick!!

Men det var om nerverna vi talade och jag skall på de följande raderna, innan jag går över till ett trevligare kapitel, orda något om vad goda och s. k. dåliga nerver kan leda till — vilka uttryck nervositeten tar sig bland idrottens toppar (likaväl som bland teaterns).

Man talar om kolugna människor, människor utan nerver — stålmänniskor med ett ord! Men sådana djur finns inte, har aldrig funnits, kommer aldrig att finnas, åtminstone inte bland folk som utför prestationer över det vanliga.

Kan man rådo bot på tävlingsnervositet? Ja, till en del. Själv praktiserade jag den metoden samman med min gamle klubbkamrat och rival Lennart Lindgren genom att spela biljard. Vi slank ofta in på ett av stadens ölkaféer på vägen till Idrottsplatsen. Lennart var en alldeles utmärkt biljardspelare och vann undantagslöst — varefter jag givetvis hade att utkräva min ärligen förtjänta revansch, och det gick nog oftast den rätta vägen, vill jag minnas.

Gunder Hägg har nog haft namn om sig att vara en man utan nerver, men ingenting kan vara mera felaktigt. Gunder hade också sina svåra stunder, men han hade för det första förmågan att behålla sin oro för sig själv — det satte bl. a. inga direkta spår i hans sätt att uppföra sig — och sedan var han utrustad med den Guda-gåvan att kunna koppla av med en eller ett par timmars sömn timmarna före "kick-off". Han kunde

t. o. m. slumra in på massagebänken strax innan ett lopp och det skänkte honom både trygghet och styrka.

Många människor kan oro sig för en sak i veckor, men idrottsmännen i gemen har sin "svåra" stund timmarna före slaget. En del blir därvid mera talträngda än vanligt, andra sluter sig inom sitt eget skal — dom tiger. Vissa av dem kan inte stå still, glömmer både tid och rum, rusar omkring utan rast eller ro. Frågar om och om igen efter tiden för start, vänder tröjan fram och bak eller glömmer helt enkelt att ta den på — vilket kan leda till tråkiga följder. Några kallsvettas, de flesta blir kraftlösa... men så går starten — och puts week är nervositeten. Ja, redan när löparna radar upp sig på linjen har de kommit in i en andra andning.

Däremot händer det ofta att en reaktion inträffar efteråt, vilken dock undantagslöst hör samman med att den fysiska påfrestningen varit för stor. Jag minns från ett framträdande i Malmö, som gällde revansch för Berlin-olympiadens 100-meterslopp, hurusom nerverna till den grad nersatt mina krafter att jag inte orkade att *gräva min egen grop* (betydligt lättare hade det kanske gått, om det gällt en grav, ty i sådana stunder önskar man sig hellre död än levande). I min nöd vände jag mig till en god vän bland vaktmästarna på idrottsplatsen, som på mina direktiv ordnade till ett par skapliga startgropar. Väl startberedd var jag emellertid situationernas herre till den grad att jag med största säkerhet låg kvar medan några av konkurrenterna "tjuvade", vilket bl. a. förde med sig uteslutning av den då mycket fruktade tysken Borchmeyer.

Loppet blev också en svensk seger och tiden 10.3 gäller ännu i denna dag som svenskt rekord!

Kanske hörde det samman med nervositet, eller var det bara en tillfällighet, en av de största framgångar som svenska sprinters vunnit, var jag med om i Paris 1938. Individuell idrott är många gånger påfrestande, t. o. m. plågsam, ibland rent av ointressant — man rör sig kring sina egna små futtiga problem och om man inte är på vakt, så blir man en självupptagen man. Att ta hänsyn är nog en vacker dygd ute i livet, men för en framåtsträvande ung idrottsman finns det inget som heter hänsyn — mer än till en viss gräns. Man låter alltså aldrig en god medtävlare vinna genom att avsiktligt ge honom favörer, sådant är snarare att betrakta som dålig sport. Dock skall man självfallet iaktta så att spelets regler följes. Det är enligt mitt förmenande ojust att oroa en kamrat, som ligger bredvid i startgroparna — förresten är det till minst lika stort förfång för den oroande. Alltså, fair play! Men inga förmåner åt medtävlaren. Kamp in på mållinjen och må den bäste alltid segra, det är en fin idrottsregel.

För att nu återvända till Paris-tävlingen, så går jag här att skildra omständigheterna kring ett stafettlopp.

som gått till den svenska idrottshistorien. Stafett 4×100 meter — vilket innebär att fyra man tar på sig ett lika stort arbete och deras gemensamma ansträngningar får en och samma belöning: I det här fallet en silvermedalj i ett europamästerskap.

Det var alltså EM och en nog så viktig tävling. Till finalen hade bl. a. Sverige förutom England, Tyskland, Italien, Holland och Belgien kvalificerat sig. Vi svenskar med ett nödrop, vilket nerkallat svenska landslagskamraters spydigheter över våra huvuden. Det var m. a. o. ett samlat gäng som gick till verket, när härolden beordrade oss ut på våra platser.

Det var på dåliga växlingar den mindre goda insatsen från försöksheatet berodde och det gav mej som lagkapten anledning att beordra "en meters ökning".

Nu bör man vara lite inne i stafettlöpningens speciella terminologi för att begripa vad som här menas, men upplysningsvis vill jag då förklara, att för att en växling (d. v. s. när en löpare skiftar över stafettpippen till sin kamrat) skall bli riktigt effektiv, så skall den ske i det ögonblick löparna uppnått maximal hastighet — alltså inte genast efter starten, men väl en 15—20 (max. 20) meter längre fram. Det innebär också, att den som skall motta stafetten måste ge sig iväg innan kamraten nått upp i höjd med hans startgropar.

När jag nu beordrade mina svenska landslagskamrater att öka med en meter, så menade jag avståndet bakåt — från startplatsen. Istället för att ge mej normala 5 meters "försprång" skulle m. a. o. Lennart Lindgren ha ytterligare en meter att ta in. Samma var förhållandet i Lindgrens relationer till Åke Stenqvist och Gösta Klemmings till samme Åke.

Order is order, och så stod vi då färdiga på vår tredjebana — med Tysklands oöverbärliga Hitler-kvartett utanför oss och bl. a. Italiens fruktade gubbar innanför. Själv hade jag vid uppmätningen funnit ett alldeles idealiskt märke, nämligen skuggan av en lyktstolpe, som täckte hela löparebanan. Nu visste jag, att i det ögonblick som Lennart Lindgren satte sina spikar "i" skuggan eller skuggans alldeles omedelbara närhet, så gällde det att fnatta på. Jag var rent lycklig över denna upptäckt och var beredd på en lycklig insats av de svenske — åtminstone skulle inte jag missa växlingen!

Men det blev ingen start då. Loppet var avsett som avslutning på det hela och programmet hade av någon anledning — kanske den pågående tiokampstävlingen — förskjutits en timme. Det var bara till att vända tillbaka till omklädnadsrummet, som inom parentes sagt i Stade Colonn inte är några under av komfort och trivsel — snarare tvärtom. Inte var det heller bra för nerverna med ett sådant uppehåll.

Men allting har sin övergång och så var vi då tillbaka på våra platser på den röda kolstybben. Hade jag nu haft mina nerver under full kontroll och sett mej för, så skulle jag givetvis ha tänkt på "min" lyktstolpe som naturligtvis inte gärna kunde kasta sin skugga över banan på samma plats som en timme tidigare — den hade tvärtom flyttat sig någon meter närmare Lennart Lindgren. Det gjorde jag emellertid inte, och på den uraktlåtenheten vann Sverige silvermedaljen i EM. Jag kan livligt föreställa mej att det skrämde hicka på vännen Lennart, när han såg mej skjuta iväg ur groparna långt innan han nalkats den mellan oss uppgjorda växelgränsen och var det inte för att denne eminente kurvlöpare och sprinter gjorde sitt livs lopp skulle Sverige obönhörligen ha blivit strukna ur protokollet — för foul. Men Lennart kom med stafettpippen i exakt samma öginblock som jag skulle ta steget över 20-metersgränsen och med en förtvivlad sista ansträngning fick han fram pippen i min högra näve — och jag var på väg mot målet. Tysken var som tidigare omtalats oslagbar, han hade också ett markant försprång, medan den lille italienaren på innerbanan — som förargat mig i 100-metersfinalen genom att vinna en s. k. fotofinish och beröva mej en medaljplats, fick sej en omgång, som han väl sent skulle glömma.

Lennart.

Renlav som medel mot tuberkulos

är en nyhet från den finska tuberkulosforskningen. Med anledning av detta meddelande har en svensk tidning gjort en förfrågan hos doktor John Lundquist:

— Det arbetas överallt, även hos oss, på att få fram tuberkulobekämpande medel, däremot såvitt jag vet inte med renlav, och jag vill gärna ställa mig avvaktande inför det i dagarna mycket omtalade finska medlet för tuberkulobekämpande, i varje fall inte förrän jag får närmare detaljer, säger medicinalrådet John Lundquist, tbc-expert i medicinalstyrelsen.

Råmaterialet är vanlig renlav. Ur denna lav utvinnes en syra som bildar stommen för usinet som det nya läkemedlet heter. Det hör till samma grupp som streptomycin och penicillin. Enligt tidningsuppgifter från Finland skulle ämnet visat sina utomordentliga verkningar på djur.

På människor har usinet experimenterats blott en gång — det var ett hopplöst fall som hade samtidigt tbc i lungor, lungsäck och mage. Patienten är nu praktiskt taget återställd, enligt de finska uppgifterna.

— Jag måste säga att det är väldigt farligt att komma med ett sådant påstående innan man hunnit utexperimentera ämnet bättre, säger dr Lundquist till sist.

Två nya konvalescentföreningar

ha vi glädjen att hälsa välkomna till riksförbundet. De nya föreningarna äro sammanslutningar för konvalescenter i Älvsbyn och Oskarshamn och ha redan inregistrerats i förbundsregistret.

TÄLTBIO

Av LARS FREDIN

Det hade regnat nästan hela sommaren. Året förut hade det varit tvärtom. Solen hade nästan varje dag lyst från en moln-fri himmel.

— Och i år, sa Gösta till Erik, skulle man naturligtvis klara sig i plugget!

— Har du blivit tokig? sa Erik. Gillar du å köra?

— Nä, de va inte så jag menade.

— Va mena' du — —

Erik hann inte fullborda meningens, förrän Gösta föll in i snacket.

— De e klart att de va bra att man klara sig, men de hade väl varit bättre om man kört i år i stället för förra sommarn, när de va så fint väder. Då fick man ju sitta inne flera timmar varje dag å plugga matte i stället för å följa med dom andra grabbarna till badet.

— Å bara två gånger på hela sommarn fick vi följa med Jonne i hans segelbåt å då var det nästan stiltje, fortsatte Erik.

Det knackade på dörren.

Gösta gick och öppnade och utanför stod Anton. Han var alldeles genomblöt.

— Vicke väder, sa han.

— Haru badat me kläderna på, sa Gösta och skrattade.

— Javisst, söru, föll i ve ångbåtsbryggan nyss.

— Du får låna mitt blåställ, skrek Erik inne från rummet. De hänger på tork ute i trädgård.

Dom skrattade alla tre.

— Har ni sett att det ska komma bio till byn, sa Anton.

— Nää, sa Gösta och Erik i korus. I missionshuset?

— Nä, dom har lokal me sig. Det ska bli sån där tältbio.

— Hur mär mössen förresten? Har ni dom ute i vedbon fortfarande?

— Jocke dog häromdan, sa Erik.

— Av värmeslag! sa Gösta.

— Men Nicke och Majken lever i hög-önskelig välmåga? frågade Anton högtidligt.

— Prima liv, söru. — Hoppa in i stugan får du en kopp te, sa Erik, och tog fram sin pyjamas och gav Anton. — Du kan dressa om med den! — När blir den där bion, förresten?

— I morron kväll.

— Va ere för film?

— Sierra Madres skatt, tror jag den het-te. Den där stronga killen Humphrey Bogart spelar huvudrollen.

— Va kostar de? sa Erik.

— Dom brukar ta en och femti eller nåt sånt. Men om vi hjälper till å reser tältet å lastar av båten å fäller upp bän-karna så får vi nog varsin friplåt.

— De vore kalas, sa Gösta. — Har dom egen båt?

— Ja, den ser ut ungefär som en fiskar-båt, sån där dom har vid västkusten, fast den är grå som blålera, sa Anton.

— Som blålera? sa Gösta. De hörs ju på namnet att den e blå å inte grå som du snackar. E du färgblind?

— Nä, e du? sa Anton.

— E den där Lauren Bacall me också?

— De vet ja inte, sa Anton. Hon va inte me på affischen i alla fall.

— Då vill nog inte Erik följa me, sa Gösta.

— Å, håll mun påre.

— Hon va tjusig i den där "att vara och inte vara" sa Anton.

— De e ju Hamlet, sa Erik. Där har väl inte hon spelat me heller!

— Hamlet, va e de för nåt? sa Anton.

— "Att ha och inte ha" hette filmen, sa Gösta med sakkunnig min.

Det hade upphört att regna ute, men eftersom Antons kläder inte var torra, så kunde dom inte gå ut. Men plötsligt kom Gösta på en ljus idé.

— Du kan ta min överrock på dej, sa han till Anton.

— Å så kan du låna ett par strumpor av mig å stoppa ned byxbenen på pyjamasen i, sa Erik.

— Å så kan du ta mina gymnastikdojor på fötterna, fortsatte Gösta.

Anton gjorde en sirlig bugning åt Eriks och Göstas håll.

— Tackar, tackar, sa han.

När Anton klätt på sig var han riktigt snygg. Det märktes inte alls att han hade pyjamas inunder, utom uppe i halsen förstas, men det kunde ju lika väl vara nån slags ny skjortmodell.

— Så många såna som det finns nuför-tiden, sa Erik.

Dom gick bort till handelsboden för att titta på affischen, men när dom nästan var framme började det regna och ett tu tre stod det som spön i backen.

Med rekordfart lubbade dom hem till Erik och Gösta igen och Erik tog fram fi-spelet. — För något ska man ju göra en sån här dag, sa han.

På kvällen, när Anton gått — han hade stannat kvar på middag — låg Erik och Gösta bara och pratade om den där filmen.

— Tror du de e en sjörövarfilm, sa Gösta. Sierra Madres skatt! Det låter spännande. — Hoppas vi får friplåtar.

— Ja, sa Erik lite förstrött, för han låg mest och tänkte på om Lauren Bacall var med eller inte.

— — —

På morgonen vaknade han tidigare än vanligt. Gösta sov fortfarande. Klockan kunde väl knappt vara mer än halv sex. Han gick fram till fönstret och drog upp rullgardinen. Det var solsken ute.

— Undrar om båten kommit, tänkte Erik medan han klädde på sig. — Jag måste gå ned till ångbåtsbryggan och titta. Eller kanske den ligger vid bensinbryggan?

Han såg inte en människa i hela byn. Bara en ko som låg och idisslade på en ängsslutning.

Nere vid ångbåtsbryggan låg en roddbåt och vid bensinbryggan var det alldeles tomt. Några fåglar kvittrade, en vedskuta tuffade fram ute i farleden och borta vid bageriet hörde han några röster och en svag rökslinga steg upp ur bageribyggnadens skorsten.

Dom gick bort till handelsboden för att titta på affischen, men när dom var nästan framme började det regna . . .

— Så här dags har dom väl färdigbakat, tänkte han.

När han kom hem igen hade Gösta vaknat och höll just på med att klä sig.

— Haru varit ute å letat efter Lauren Bacall, sa han till Erik.

— Visst söru, hon satt i en roddbåt nere vid ångbåtsbryggan å sov.

Erik var på gott humör, fast han kände något som nästan liknade rampfeber i väntan på att biografbåten skulle komma. Han gick fram och tillbaka i rummet som en fältherre, som just ska fatta ett viktigt beslut.

— Leker du Napoleon, sa Gösta.

— Nää, jag leker isbjörn på Skansen, sa Erik och grinade upp sig.

— Ska vi går ner till bryggan å meta? Jag har nära maskar kvar.

— Kör i vinn, sa Erik. Då ser vi om båten kommer också.

— — —
När de hade suttit med sina spön nere vid bensinbryggan i över två timmar hörde de ett dovt hackande ljud ute från farleden.

— Nu kommer den, skrek Erik.

Ää, de e ju bara ölbåten, sa Gösta som stod upp och metade och därför hade bättre sikt än Erik som satt. — Kom hit får du se!

— Vi går bort till Kasberget i stället, sa Erik, så ser vi bättre när prämen kommer.

— Vi tar hem dom här pankorna först, sa Gösta, å så din aborrrpinne förstas. Den ska du väl ha till frukost!

— Ää, håll du truten!

— Det flyger en där borta, sa Gösta. Håll den själv får du se hur gott de e.

På vägen hem möte dom Jim. Jim var en angorakatt, som ägdes av en gammal dam, som bodde på pensionatet.

— Miauu, miauu, sa den och strök sig mot Göstas ben.

— De e väl lika bra att vi ger katten dom här firrarna, sa Gösta.

— Ja, kör i vinn, sa Erik.

Det var hans specialuttryck.

Dom stod en stund och tittade på när katten åt, men plötsligt hörde dom det där ölbåtsljudet igen.

— Nu kommer den, sa Erik.

— Nu kommer den, sa Gösta.

Dom slängde metspöna och maskburken i diket bredvid vägen och sprang ned till bensinbryggan. Och nu såg dom båten svänga runt Kasberget och stäva in mot viken, där bensinbryggan låg. Den såg precis ut som Anton hade beskrivit den, Och Gösta och Erik nästan slogs om att ta emot trossen.

— — —
På knappt en timme var hela bion färdig. Han som ägde den hade ingenting emot att grabbarna hjälpte till.

— Bara ni inte blir för många, sa han. För ni vill väl ha varsin fribiljett för besväret kan jag tro. Det brukar vara så, sa han och skrattade.

Dom blev fyra stycken. Förutom Anton hade handlarns grabb Nisse också kommit med, men det gjorde ju inte så mycket, för handlarn får i alla fall flera fribiljetter, sa Anton. — De e därför att han gör reklam för bion.

Det skulle bara bli en föreställning och den skulle börja klockan åtta. Redan en kvart i såg dom den gamla damen, som ägde angorakatten, gå in i salongen.

— Nu borde vi allt ha med dina vita möss, sa Anton till Erik.

— Ää, sa han lite tvekan.

— De vore välan lattjo, sa Gösta.

— Ja, kör i vinn!

Gösta och Erik sprang hem och hämtade Nicke och Majken. Och när dom kom tillbaka var "salongen" nästan fullsatt.

— Ska vi släppa dom? sa Erik. Men då kommer dom bara bort, tilla han lite ängligt. Det räcker me om dom piper.

Förspelsmusiken hade redan satt igång, men bara efter några minuter började huvudfilmen: Sierra Madres skatt efter en novell av B. Traven.

— Novel, betyder roman, sa Gösta sakkunnigt, så att inte dom andra skulle tro att det betydde novell.

— Pip-pip.

Ingen tycktes ha hört ljudet för alla i salongen hade hela tiden sina blickar riktade mot filmduken.

— Vi släpper dom, viskade Anton.

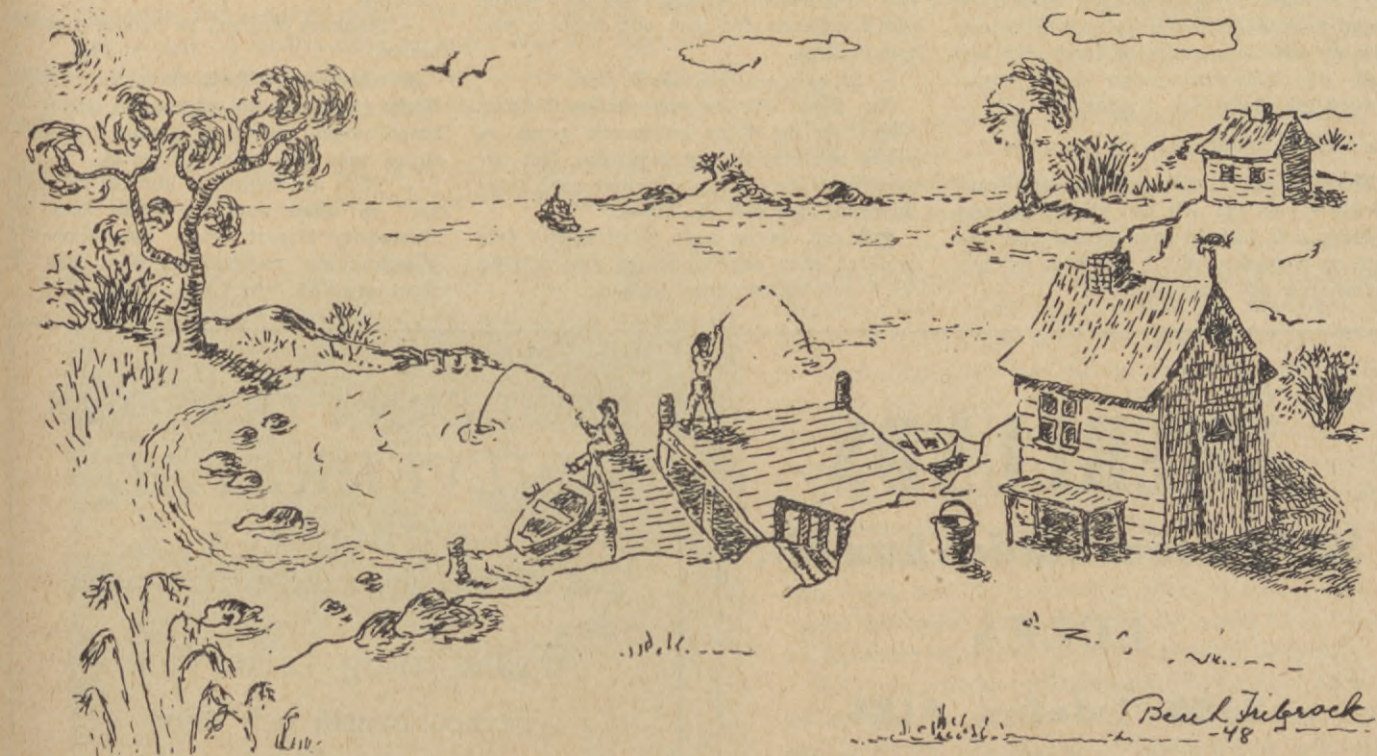
— Lauren Bacall va inte me, sa Erik. De va synn!

— Tsst.

Den gamla damen hade vänt sig om och hyschat.

— Pip-pip, lät det igen.

Som en blyxt hade Anton varit nere med sin hand i Eriks ficka och lika blyxtsnabbt hade han släppt ned den ena musen på gräsgolvet.

När de hade suttit med sina spön nere vid bensinbryggan i över två timmar hörde de ett dovt hackande ljud ute från farleden.

Tältbion var uppställd, och redan en kvart före tiden såg dom den gamla damen, som ägde angorakatten, gå in i "salongen".

Erik gav honom en knuff så att han höll på att ramla av bänken, men musen var redan utom synhåll och just när Humprey Bogart och dom andra killarna låg och sköt på indianerna uppe bland bergen hördes ett skrik inne i salongen:

— Hjälp, hjälp!

Musen hade krupit upp på ena benet på handlarns fru och hon ställde sig upp i tältet och viftade med armar och ben som en vansinnig, så att hon både skymde indianerna och guldgrävorna.

Biografapparaten stannade, lyset tändes och biografägaren sprang fram till bänken där handlarns fru satt och frågade vad som stod på.

— En orm, en orm, skrek hon.

Nu blev det liv och rörelse i tältet. Några av de äldre kvinnorna greps av panik och rusade mot utgången. Det var egentligen bara ortsbefolkningen och ungdomarna som höll sig lugna.

Erik och Anton hade blivit röda i hela ansiktet, men det var ingen som märkte det i den halvskumma lokalen.

Anton viskade till Erik:

— De va väl att dom inte såg att de va en mus. Du är ju den enda på hela ön som har såna där möss.

— J-a-a-a, suckade Erik, Men var håller den hus? Tror du att den sprungit bort?

Den blev väl skrämmd, sa Anton.

Biografägaren gick med en ficklampa och lyste i tältet. Dom enda djur han hittade var en spindel och några myror.

— De kanske var den här spindeln, sa han skrattande och höll upp den framför publiken.

— Ja-ja, sa handlarns fru. Ja e så nervös sen de där inbrottet hos oss i förra månaden.

— Då fortsätter vi väl då, sa biografägaren.

Han gick och tittade utanför tältet, men kvinnorna var försvunna.

— Ja, dom får väl igen pengarna om dom vill. De e inte mer me de, muttrade han för sig själv.

Filmen hade inte gått i mer än fem minuter förrän det blev mellanakt. — Och det är klart att den ska stanna, när det är som mest spännande, tänkte grabbarna utom Erik som bara satt och tänkte på sin mus.

Och den han hade i fickan var väl nästan död vid det här laget. Han hade nämligen lindat in den i en näsduk för att inte pipen skulle höras.

Och under mellanakten sprang han hem och la tillbaka den i vedboden. Han hade dragit en lättadens suck när han vecklat upp näsduken och sett att den var vid fullt liv.

— Stackars Majken, sa han och smekte henne.

När han kom tillbaka hade Anton hittat Nicke i ett dike vid vägen och under föreställningen gömde de honom i en fisksump, som stod bakom bageriet.

— Tänk att människor kan bli så rädda för en liten mus, sa Anton just när Humprey Bogart blev överfallen och plundrad av indianerna. Dom har då inget sinne för god film.

ÅKERLUNDS

Så bra som kläder kan bli!

LULEÅ

2120 Telefon 2120

BRÖDERNA OLSSONS BILVERKSTAD

MOKORSET

Tel. Myssje 46, anknytn. bostaden

Fullständig bilservice

Texaco bensin och oljor

I FLYGMASKIN FÖR OMKRING 40 ÅR SEDAN.

(Forts. fr. sid. 10)

ning" man intog. Man svävade faktiskt på ett par ribbor några meter framför flygplanet och hade den rogivande känslan av att få hela maskineriet i ryggen vid en för hård landning eller kullerbytta på marken. Flera av dödsorsakerna voro också den, att motorn krossat ryggen på flygaren, då eljest haveriet borde ha avlöpt med mindre blesyrer.

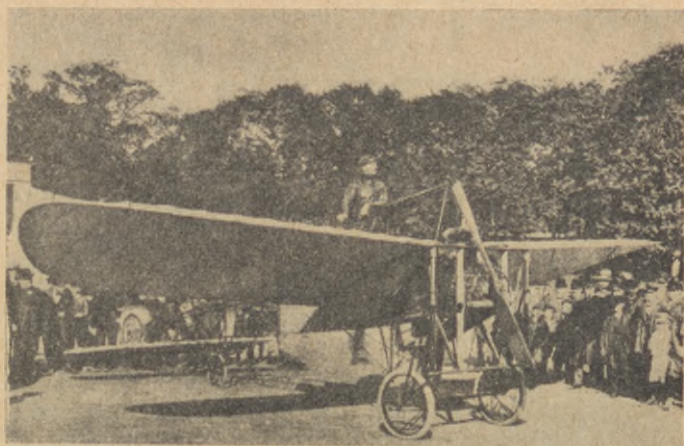
Ställningen var också mycket obekvä, man satt inklämd i en sits med lågt ryggstöd av utstansad plåt eller en vanlig stolsits av rotting, som var placerad i jämnhöjd med ribborna. Benen voro till hälften utsträckta till en tvärribba eller fotpedal, som reglerade sidorodren. Styrspaken hade man mellan benen och dess rörelse fram eller tillbaka åstadkom höjning eller sänkning. Dess rörelse åt sidorna verkade på skevningsrodren eller lättvingarna, som de då kallades, och lade maskinen i lutning vid kurvorna. Någon fastsurning vid flygplanet var det i regel ej fråga om, och man riskerade ofta att trilla ur vid ojämnheter både i luften och på marken.

Man flög på den tiden ej så högt, en 10 à 15 meter ungefär, men just däri låg faran, då det hastigt gällde att få maskinen i jämviktsläge efter någon malör. Sålunda hände det, att när Farman den 27 mars 1908 flög på en höjd av tre till fyra meter över marken — bemödande sig att beskriva en så stark kurva som möjligt — vickade aeroplanet åt sidan och berörde med en av vingpetsarna marken.

Den härigenom framkallade långsammare farten hade till följd, att flygmaskinen genast störtade och bröts sönder. Farman slungades mot marken, varvid han föll på ansiktet, men undslapp det hela med ett brett sår i pannan och skramor på näsan.

På en Wrightmaskin var pilotens plats ungefär liknande. Man satt på en liten stolsits på undre vingens framkant med benen spjärande mot en fast tvärså ett stycke framom. Föraren hade en spak på vardera sidan om benen. Med den högra skötte han sidorodren och skevningen av vingarna och med den vänstra höjdrodren, som voro placerade på långa medar ett gott stycke framför vingarna.

Sålunda hade man ju icke direkt den tomma luften framför sig. Motorn, som var placerad en bra bit till höger om föraren

Carl Cederström i sitt första flygplan "Bilbol", ett 50 hk Blériot-monoplan, på Ladugårdsgårde 1910.

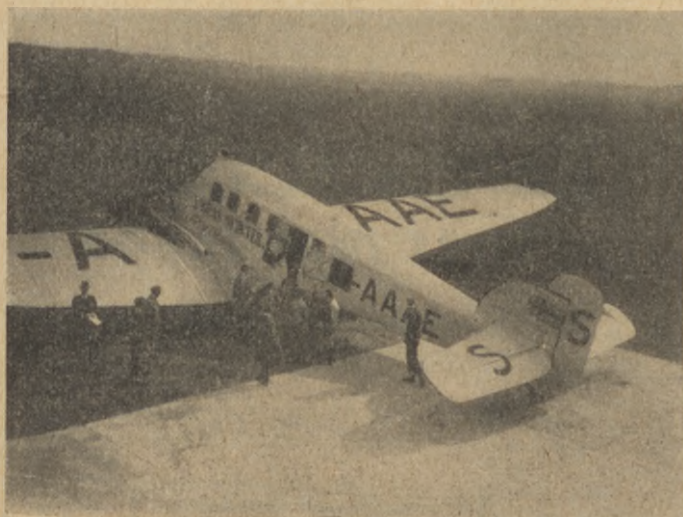
direkt på undre vingen, reglerades medelst ett snöre. Alltså inga instrumentbord som i ett nutida flygplan.

Det farligaste med Wrightplanet var dess bäge kedjedrivna propellrar, som i händelse av skada på den ena kom flygplanet att stjälpas. Detta var också orsaken till aviatikens första döds-offer, då löjtnant Selfridge dödades den 17 september 1908. Medan brodern Wilbur låg i Frankrike och förvånade européerna med att visa sig vara en verklig "l'homme oiseau", som fransmännen kallade honom icke endast för hans skarpa fågelprofil, hade Orville Wright fortsatt sina experiment i Amerika och skulle nu göra en provflygning för amerikanska statens inköp av flygplan, tillsammans med nämnde löjtnant Selfridge som passagerare, då vänstra propellern sprang sönder under det att den högre fortsatte att arbeta. Detta hade till följd att aeroplanet kantrade och störtade till marken från ca 25 meters höjd och slogs i spillror. Löjtnant Selfridge fick huvudet kluvet och dog genast, medan Orville Wright bröt högra benet och åtskilliga revben.

Ett par år senare hände en liknande olycka med ett Wright-biplan i det att kedjan sprang till ena propellern och den andra fortsatte att arbeta. Maskinen välte och föraren, en amerikanare vid namn Huss, dödades.

I monoplanen av Blériot-typen satt ju föraren mera inhägnad i själva flygkroppen, men hade att utstå det förfärliga luftdraget från propellern framför sig samt den heta smörjoljan som fritt stänktes i ansiktet och gjorde det svårt att se. Det dröjde rätt så länge innan man kom sig för att sänka förarens sits i sitt-rummet och placera ett vindskydd framför öppningen. Man kände sig också tryggare att landa med ett flygplan, där man satt inom själva flygkroppen, ty denna och landningsstället verkade som en buffert vid ett för hårt nedslag, som under andra förhållanden skulle varit olycksdigert. Men flög man ett litet monoplan av Santos Dumonts "La Demoiselle"-typ, så fick man icke räkna med detta skydd, ty där satt man placerad under vingarna och motorn i jämnhöjd med hjulaxeln och svävade i fara att få alltsammans över sig vid en olycklig landning.

Det är nog riktigt, att flygningen i första hand alltid varit en motorfråga. De aerodynamiska problemen löste pionjärerna, trots bristande vetenskaplig utbildning genom praktiska försök rätt så nödortfigt, så att maskinerna i alla fall kunde flyga.

Svenskt trafikflygplan från början av 1930-talet.

Svenskt trafikflyg av i dag. Från kontrollrummet få planen start och landningsbesked. Vilken startbana som skall användas o. s. v. Apparaten till vänster gäller blindflygningar. Mannen med signalpistolen skickar just i väg ett plan.

Hurudan var då situationen med motorerna för 40 år sedan? Motorerna, som man kan likna vid aeroplanets hjärta, voro bräckliga, osäkra tingestar, som lyfte människan i luften under ett par minuter. Sedan stannade de eller blevo överhettade och släppte ned en till jorden utan vidare ceremonier. Det vanliga var i regel att motorerna, såväl de vattenkylda som de luftkylda, blevo överhettade. Och tusen andra fel förekommo. Efter endast några minuters flykt började motorn gå varmt, missa tändningar eller krångla på något annat sätt. Man förstår att detta var oerhört enerverande för flygaren.

Till sina första flygförsök 1903 hade bröderna Wright själva konstruerat och byggt sin motor. Denna var endast på 12—15 hk, men vägde ändå 90 kg. Redan två år efteråt hade de emellertid fått fram en förbättrad typ, som var dubbelt så stark men ändå lättare än den första. Denna motor var fyrcylindrig och vattenkyld och var densamma som Wilbur Wright använde vid Le Mans 1908.

Från detta år påträffa vi de kända franska motorerna Antoinette, Renault och R. E. P. De voro alla luftkylda och av 35—60 hk styrka. Driftsäkerheten var emellertid dålig. I och med Blériots berömda kanalflygning den 25 juli 1909 uppträdde Anzani-

motorn på valplatsen. Den var luftkyld och 3-cylindrig med cylindrarna i solfjäderform samt utvecklade ca 25 hk. Motorns mest karakteristiska egenskap var, att den endast gick ungefär 25 minuter i sträck. Undantagsvis något längre tid, som t. ex. för att frakta Blériot över Kanalen, som tog 27 minuter 21 sekunder i anspråk. Så kom den roterande Gnomemotorn, som flera år framåt behöll sin ledarställning.

På Wrightmaskinen var det anbragt en särskild passagerarsits bredvid föraren, så att man fick sitta lika "bekvämt" som denne, men blev uppmanad att icke komma åt det snöre, som gick under benen på passageraren från föraren fram till motorn, ty då stannade densamma.

Det inträffade en gång vid Le Mans att Wright flög med en journalist som passagerare. Denne skulle under flykten draga ner sin mössa bättre på huvudet men råkade samtidigt draga i snöret och motorn stannade. Tack vare Wrights rådighet och skicklighet kunde han ställa in maskinen för glidflykt och — landa oskadad.

Det dröjde ganska länge innan någon verklig passagerarplats blev inredd på ett flygplan, men så voro ju aeroplanen ännu icke kapabla till trafikflygning, utan vad som förekom i passagerareflygning gällde endast att sätta rekord i det ena eller andra avseendet med så och så många passagerare.

Torand.

En stor socialvårdskonferens

äger rum lördagen den 12 och söndagen den 13 februari i Excelsiorsalen i Västerås. Konferensen, som ledes av landshövding Konrad Jonsson, anordnas av Länsarbetsnämnden i Västmanlands län, Föreningen för lungsjuka i Västmanland, De blindas förening, Föreningen Värnet, Hörselfrämjandet, Länsföreningen mot reumatismen och Socialt Forum.

Föredrag hållas av bl. a. förbundsordf. i De lungsjukas riksförbund, riksdagsman Sigfrid Jonsson, provincialläkare G. Ankarsvärd, byråinspektör Roland Ericsson, syssloman Einar Lind, ingenjör Edvin Jonsson från L. M. Ericssons industrier i Stockholm och ombudsman Göte Juhlén, Västerås.

Konferensen kommer att i huvudsak syssla med arbetsvårdsfrågor och sociala problem för partiellt arbetsföra. Inbjudan till konferensen har bl. a. utfärdats till riksdags- och landstingsledamöter, kommunala förtroendemän, läkare, distriktssköterskor, representanter för industrin, fackföreningar och erkända sjuk-kassor samt pressen.

Sjukhus-möbler

för varje behov —
till lägsta priser

Vi tillverka bl. a.
NATTSKÄP
av Borgarrådet Karlssons
modell.

Infordra anbud!

**A.-B. JAKOBSSONS
INDUSTRIER**

Säffle - Tel. 251 25 o. 225
Sthlmskont., tel. 32 18 10

AKTIEBOLAGET NYFORS JÄRNVAROR

Nyforsgatan 9, Eskilstuna
Tel. 319 31, 344 95

Välortrad Järnhandel

De Lungsjukas Riksförbund

Kocksgatan 15, Stockholm.

Tel. växel: 41 39 99 och 44 40 40.

Kassör Hillers bost. tel. 49 60 96.

Konvalescentföreningar anslutna till
De Lungsjukas Riksförbund.

BLEKINGE LÄN: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Blekinge Län, Box 95, Karlskrona. Ordf. fru Alva Bengtsson, Hantverk.-g. 14, Karlshamn. Korresp. Gösta Hansson, Gyllenstiernas väg 11 a, Karlskrona.

GOTLAND: Gotlands Konv.-f. Ordf. Erik Jacobsson, Kommendantsbacken 8, Visby. Tel. 231.

GÄVLEBORGS Centralorganisation för Lungtuberkulösa. Ordf. Ivar Persson, Västanbygatan 10, Sandviken.

BOLLNÄS: Västra Hälsinglands Konvalescentförening. Ordf. och korresp. Sven Pettersson, Fack 34, Bollnäs.

FORSBACKA: Forsbacka Konvalescentförening. Ordf. Erik Skantz, Svartberget, Forsbacka.

GÄVLE: Gävle Konvalescentförening. Sekr. Alf Arusell, Brynäsgrat. 35, Gävle.

HOFORS: Hofors Konvalescentförening. Ordf. Karl Danielsson, Kasärng. 7, Hofors I. Tel. 712.

HUDIKSVALL: Norra Hälsinglands Konvalescentförening. Ordf. Sven Bergkvist, Ö. Ede, Delsbo.

LJUSDAL: Nordvästra Hälsinglands Konv.-f. Ordf. Albin Jonsson, Box 304, Ljusdal.

SANDVIKEN: Sandvikens Konvalescentfören. Ordf. och korresp. Oscar Engberg, Bessemersgatan 5, Sandviken.

GÖTEBORG: Göteborgs Lungsjukas Centralförening, adr. Hertzia (tel. 11 96 02).

HALLANDS LÄN: Hallands Lungsjukas Centralförening, ordf. o. korresp. Lars-Olof Nilsson, Postfack 12, Varberg. Södra Hallands Konvalescentförening, ordf. Carl Nyman, Sperlingsgatan 14, Halmstad.

Mellersta Hallands Konvalescentförening, Korresp. Dagny Johansson, Brohem, Morup.

Varberg m. omnejd Konv.-förening, ordf. John Höög, Fack 12, Varberg, postgiro 27 69 62.

Norra Hallands Konv.-förening, ordf. Johannes Johansson, Klockaregården, Lindome.

ÖSTERSUND: Jämtlands Läns Konvalescentförening, Box 139, Östersund. Ordf. B. E. Norman. Tel. 3601 kl. 17.30—18.30.

JÖNKÖPINGS LÄN: Jönköpings läns lungsjukas Centralorganisation, Postfack 658, Ordf. Josef Svensson, Gröna gatan 22 B, tel. 3766.

Sektioner: Jönköping: Jönköpingsortens Konvalescentförening för TBC-sjuka. Ordf. Josef Svensson, Gröna gatan 22 B. Tel. 3766.

Värnamo: Värnamoortens Konvalescentförening för tbc.-sjuka, Box 25. Korresp.: Karl Huld, Missionskyrkan, Värnamo.

KALMAR LÄN: Kalmar läns Centralorganisation. Ordf. och korresp.: Carl Hellström, Ståthållaregatan 13, Kalmar. Tel. 4737.

Kalmar Konvalescentförening. Ordf. och korresp. Sigfrid Celander, Bondeg. 3. Tel. 2641.

Nybro: Nybro Konvalescentförening för lungsjuka. V. ordf. och korresp. Sigvard Nordborg, Långgatan 20, Nybro. Tel. 616.

Oskarshamn: Oskarshamnsortens Konv.-f. för Lungsjuka. Ordf. Gösta Aniansson, stadsåga 41 I. Tel. Saltvik 20.

Västervik: Västerviks Konvalescentförening för tbc-sjuka. Ordf. och korresp. K. E. Palmgren, Hallströmshuset 70, Västervik. Tel. 1551.

ÖLAND: Ölands Konvalescentförening för lungsjuka. Ordf. och korresp. Sten Pettersson, Böda.

FALUN: De Lungsjukas Konvalescentförening i Kopparbergs län, Box 21, Falun. Ordf. Emanuel Kull, Box 2541, Falun. Tel. 3196.

KRISTIANSTADS LÄN: De Lungsjukas Förening i Kristianstads Län. Ordf. och korresp. Hasse Eriksson, Helgagatan 16 B, Kristianstad.

KRONOBERGS LÄN: Kronobergs läns Konvalescentförening. Ordf. Gustav Björkander, Sanatoriet, Lugnet. Telefon Växjö 4420, sekr. Stig Karlsson, Pl 323, Lessebo. Postgiro 28 57 82.

MALMÖHUS LÄN: Malmöhus Läns Lungsjukas Centralorganisation, Kamrergrat. 3, Malmö.

ESLÖV: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Eslöv med omnejd, Box 107, Eslöv. Ordf. Malte Hermansson, Kungsgatan.

HÄLSINGBORG: De Lungsjukas Konvalescentförening, Hövidsmansgatan 4, Hälsingborg.

HÖGANÄS: De Lungsjukas Konvalescentförening, Höganäs. Ordf. Inga Gustavsson, Jungsmansgatan 1.

LANDSKRONA: Understödsföreningen för lung-tbc-sjuka i Landskrona stad. Exp. Fiskaregården 31, Postfack 113.

LUND: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Lunds stad. Exp. L:a Fiskaregatan 4 (tel. 4990).

MALMÖ: Understödsföreningen för Lung-tbc-sjuka i Malmö stad. Almbäcksgatan 2 B, Malmö.

YSTAD: Konvalescentföreningen för Lungsjuka i Ystad med omnejd. Korresp. Hugo Olsson, Tobaksgatan 39. Tel. 1012.

NORRBOTTENS LÄN: Norrbottens Lungsjukas Centralförening. Ordf. Widar Östling, Fack 25, Luleå 2. Tel. 4746.

KALIX: Kalixbygdens Konvalescentfören. Ordf. Karl Jönsson, Box 289, Kalix.

KIRUNA: Kiruna Konvalescentförening. Ordf.: Slöjdlärare Alfred Lundström, Matojärvigatan 18, Kiruna.

LULEÅ: Luleå Konvalescentförening ("Konscento"). Ordf. Bertil Backman, Bivägen 1, Bergnäs, tel. 3519. Korresp. fru Karin Eriksson, Sjöfartsgatan 20, Svartöstad.

MALMBERGET: MalMBERGETS Konvalescentförening (Malkova). Ordf. Brage Lundström, Tingvallsgatan 24. Tel. 707.

RÅNÄ: Rånäbygdens Konvalescentförening. Ordf. och korresp. Josef Sjöberg, S:a Orrbyn, Niemisel. Tel. 13.

PIEÅ: De Lungsjukas Konvalescentförening Ordf. och korresp. Gerhard Carlsson, Box 721, Pieå.

ÄLVSBY: Älvsbyns Konv.-fören. Ordf. Astrid Jonsson, Länsskogv. Berglund, Älvsbyn.

SKARABORGS LÄN: Skaraborgs läns Konvalescentförening. Ordf. Bertil Nordh, Postfack 16, Skövde.

STOCKHOLM: Centralstyrelsen för Stockholms Lungsjuka FLIS, Bondegatan 58, Stockholm. Tel. 40 65 71. Föreningen för Lungsjuka i Stockholm, FLIS. Ordf. Hugo Karlquist. Exp.: Bondegatan 58. Kassör Per Johansson. Tel. 40 65 71. Postgiro 15 99 30.

STOCKHOLMS LÄN: Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening. Postbox 42, Sundbyberg. Postgiro 28 89 42. Ordf. Rune Svensson, Storg. 40, Huvudsta. Tel. 27 56 44.

Sektioner: Sundbyberg, Solna o. Spånga: Hagavägen 36, Hagalund. Ordf.: Lennart Malmqvist, Järvagatan 17, Hagalund. Södertälje: Stig Annermalm, Hertig Carlsväg 29.

ESKILSTUNA: ELKÄ (Eskilstuna Lungkonvalescenter). Ordf. Erik Norgren, Djurgårdsväg. 16, Eskilstuna. Tel. 364 39. Föreningens postgiro 28 49 47.

UPSALA LÄN: Upsala läns konvalescentförening. Ordf. Bengt Johansson, Karlsgatan 86 C.

Kassör frkn Ulla Karlsson, Skolgatan 63 B, Uppsala. Tel. 341 07.

Sektioner: Skutskär m. o.: Ordf. Edvard Henriksson, Harnäs;

Tierp m. o.: Ordf. Petrus Eriksson, Box 201, Tierp. Tel. 137;

Söderfors m. o.: Ordf. Folke Axelsson, Östermalm, Söderfors;

Enköping m. o.: Ordf. E. A. Lindkvist, Cyklonvägen 10, Enköping;

Örbyhus m. o.: Ordf. Arne Karlsson, Box 2137, Tierp;

Uppsala m. o.: Ordf. Ulla Karlsson, Skolgatan 63 B, Uppsala. Tel. 341 07.

KARLSTAD: De Lungsjukas Konvalescentförening, Karlstad. Ordf. Kaal Eriksson, Kvarnbergsgatan 55.

VÄSTERBOTTENS LÄN: Västerbottens Lungsjukas Centralförening. Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund.

SKELLEFTEÅ: Norra Västerbottens Konvalescentförening. Ordf. och korresp. fru Nora Lindquist, Egnahemsgatan 40. Tel. 112 55.

UMEÅ: Konvalescentföreningen Lövsta, Umeå. Ordf. Sigfrid Eriksson, Box 1756, Holmsund.

LYCKSELE: Konvalescentföreningen Bången. Ordf. Arne Johansson, Vågele.

VÄSTERNORRLANDS LÄN: Västernorrlands Lungsjukas Centralförening. Ordf. Yngve Mattsson, Skeppsbron 1, Härnösand. Tel. 2337. Sekr. Sven Wallmark, Alléväg. 24. Tel. 1081.

HÄRNÖSAND: Ångermanlands Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. Yngve Mattsson, Skeppsbron 1, tel. 2337.

KRAMFORS: Kramfors Konvalescentförening. Korresp. Alvar Westin, Box 307.

SLÄTTAN: Västra Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, Lotjärn, Slättan.

SUNDSVALL: Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening Skolhusallén 23, Sundsvall. Tel. 569 15.

ÖRNSKÖLDSVIK: Norra Ångermanlands Konvalescentförening. Ordf. Carl Jonsson, Box 276.

VÄSTMANLANDS LÄN: Föreningen för lungsjuka i Västmanland (F.L.I.V.). Ordf. K. A. Berglund, Bomansgatan 16 C. Tel. 356 16.

Sektionen i Köping: Ordf. Rune Ström, Scheelegatan 33 E.

BORÅS: SÄLKO Södra Älvsborgs läns konvalescentförening Postfack 216, Borås. Tel. 200 02 säkr. eft. kl. 17.

VÄNERSBORG: Norra Älvsborgs Konvalescentförening. Ordf. Knut Andersson, Nygatan 3, Vänersborg. Ombud i Ämål: John Ljungqvist, Drottninggatan 17.

ÖREBRO LÄN: Örebro Läns Patientförening, Postfack 92, Örebro. Ordf. Charles Andersson, Stenhuggarevägen 11, Örebro.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN: De Lungsjukas Förening i Östergötland, Box 101, Linköping. Tel. 4440. Ordf. Thure Nilsson.

NORRKÖPING: De Lungsjukas Förening och Understödsfond u.p.a. i Norrköping, Skolgatan 3. Tel. 230 19. Ordf. Harald Roos.

Schack

Redigerad av
E. LUNDIN
och
G. SKARP

ENGELSKA MÄSTERSKAPET

har något överraskande vunnits av Broadbent, som distanserade så kända namn som Alexander, Winter, Millner-Barry och Aitken. Den nye engelske championen är en mycket allsidig spelare, som framgår av partiet här nedan.

SPANSKT PARTI

Spelat i engelska mästerskapet 1948.

Vit: Broadbent.	Svart: Aitken.
1. e2—e4	e7—e5
2. Sg1—f3	Sb8—c6
3. Lf1—b5	a7—a6
4. Lb5—a4	d7—d6
5. La4×c6	—

I VM-turneringen 1948 fortsattes i partiet EuveNKeres med 5. c3, varpå svart erhöll goda chanser efter 5. —, f5. 6. e×f5, L×f5. 7. d4, e4. 8. Sg5, d5. 9. f3, e3.

5. —	b7×c6
6. d2—d4	e5×d4

Därmed uppger svart centrum. Bättre var 6. —, f7—f6.

7. Sf3×d4	c6—c5

Solidare är 7. —, Ld7 varpå kunde följa 8. Sc3, Sf6. 9. Df3, c5. 10. Sf5, L×f5. 11. e×f5, Le7 med ungefär lika spel.

8. Sd4—f3	

Chanserikare än 8. Se2, Sf6. 9. Sc3, Tb8. 10. 0—0, Le7 såsom skedde i partiet Dake-Herman Steiner, U. S. A. 1935. — På 8. Se2, Lb7. 9. f3 skulle svart enligt vad som visat sig i ett parti mellan Thomas och Aitken komma i fördel genom 9. —, g7—g6. — Med textdraget hotar vit ev. framstöten e4—e5.

8. —	Lc8—b7
9. Sb1—c3	Sg8—f6
10. 0—0	Lf8—e7
11. Tf1—e1	0—0
12. Dd1—d3	Sf6—d7
13. Lf1—c4	Tf8—e8
14. Ta1—d1	f7—f6

Efter detta drag blir svart dömd till passivitet. Relativt bäst var väl 14. —, Lf6 varpå svart ej behövde frukta 15. e5 vilket hade kunnat besvaras med 15. —, L×f3.

15. Sf3—d2	Sd7—e5
16. Dd3—e2	a6—a5
17. Sc3—d5	Lb7—a6

Därmed uträttas ingenting. Svart borde i stället begagna tillfället att avlasta en del av trycket på sin ställning genom avbyte på d5.

18. c2—c4	Kg8—h8
19. Lf4—g3	Se5—c6
20. f2—f4	Le7—f8
21. f4—f5	La6—c8
22. De2—h5	Ta8—a7

Ett fel i en bekymmersam belägenhet. Nödvändigt var 22. Lc8—d7.

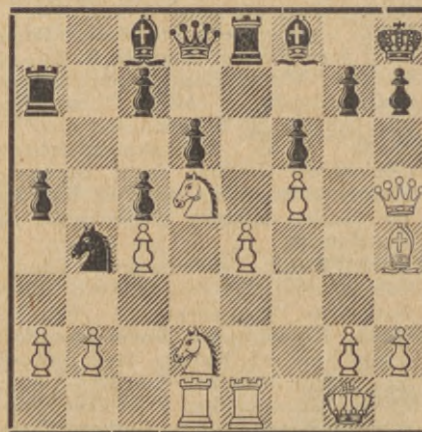
23. Lg3—h4.	—

Med det starka hotet S×f6.

23. —	Sc6—b4?

Svart observerar tydligen ej faran, men ställningen är i alla fall ohållbar.

Ställning efter 23.—, Sb4

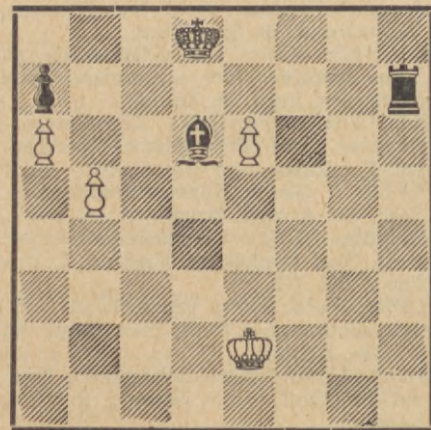
24. Sd1 5%f6!

Korrekt och avgörande.

24. —	g7×f6
25. e4—e5	Te8×e5
26. Te1×e5	Lf8—e7
På 26. —, d×e5. följer givetvis 27. Se 4.	
27. Te1×e7!	Dd8×e7
28. Td1—e1	De7—d7
29. Lh4×f6†	Uppgivet

STUDIE NR 4.

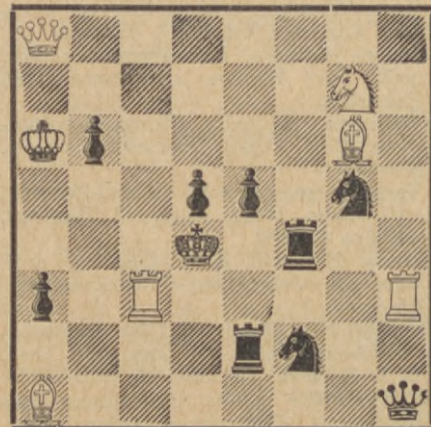
Av W. o. M. Platoff.

Vit drar och vinner.

PROBLEM NR 4.

Av M. Marble.

Matt i två drag.

För korsord nr 2

placerat å sid. 33 gäller att lösningar skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 mars 1949. Tävlingskuvert märkes "Korsord 2, 1949" och två priser, om respektive tio och fem kronor utdelas. Lösning och pris-tagarnas namn kommer i aprilnumret. Glöm ej att ange namn och adress!

100 intyg

vidimerade av
Notarius Publicus

bekräfta

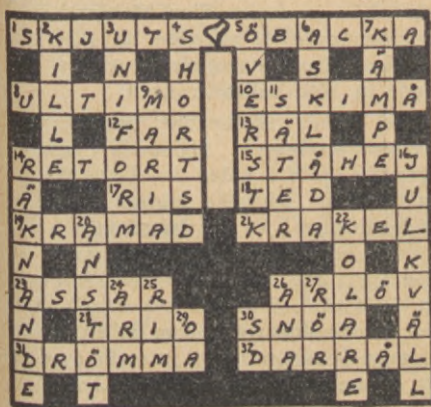
att mjäll kan botas med SEBUSAN

Detsamma gäller huvudklåda och fett hår samt håravfall om håravfallet förorsakats av mjäll. *Kvisslor försvinna med Sebusan svavelcreme.* Sebusan Dagcreme är det bästa puderunderlaget! Det bästa för hyn är Sebusan Nattcreme. Vill Ni läsa vad köparna skriver till oss om Sebusan så rekvidera vår gratisbroschyr med 230 intyg och tackbrev.

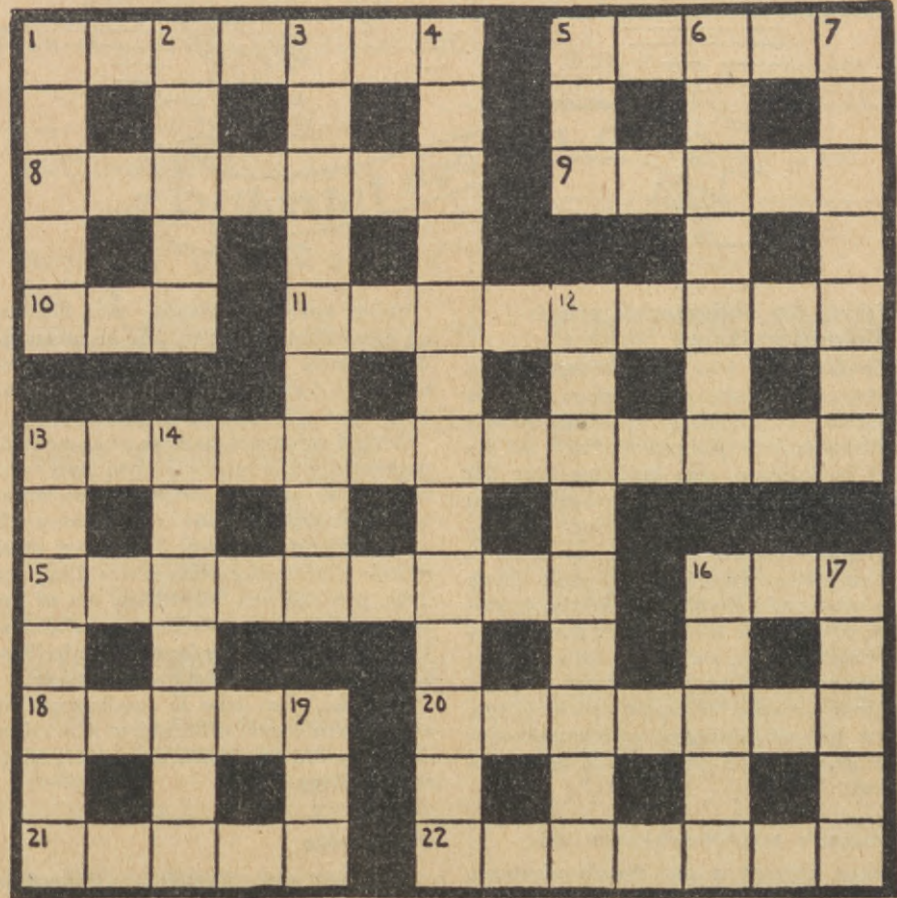

SEBUSAN-FABRIKEN, Stockholm Ö.

JULKORSORD 1948

Korsord Nr 2

hade som vanligt samlat stort intresse och prislistan ser ut som följer:

1:a pris 25 kronor, *Carin Ericsson*, St. Anneg. 18 nb, Nyköping.

2:a pris 15 kronor, *Elof Andersson*, Vallby, Fjärsås.

3:e pris 10 kronor, *Ingrid Schibrandt*, Berzelii. 6, Borås.

JULPRISTÄVLINGEN

Tolv Annonser — Tolv Dikter

slog alla rekord ifråga om intresse för pristävlingar och därav kan man lätt förstå, att det litterära intresset har djupa och starka rötter hos Status läsekrets. Gösta Knutssons finurligt formulerade "annonsidor" ha vederbörligen genomskådats — i många fall med hundra procentigt resultat — och de många kuverten med vackra textningar vittna även om konstnärlig smak och gott humör hos läsekretsen. Redaktionen ber att få tacka för all uppmärksamhet och presenterar här lösningen till jultävlingen:

1. *Erik Axel Karlfeldt*: Marschen går till Tuna.
2. *Johan Henrik Kjellgren*: Dumboms leverne.
3. *Dan Andersson*: Jungman Jansson.
4. *Erik Gustav Geijer*: Vikingen.
5. *Gustav Fröding*: Äktenskapsfrågan.
6. *Esaias Tegnér*: Vid Svenska Akademiens femtioåriga minneshögtid.
7. *Erik Gustav Geijer*: Den lille kolar-gossen.
8. *Birger Sjöberg*: Duvdrottningen (ur Fridas bok).
9. *Johan Ludvig Runeberg*: Sandels.
10. *Carl Michael Bellman*: Ulla, min Ulla (ur Fredmans epistlar).
11. *Anna Maria Lenngren*: Porträtterna.
12. *Carl Snoilsky*: På Värnamo marknad.

Pristagarlistan fick följande utseende:

- 1:a pris 75 kronor, *Sigrid Eklund*, Drejargatan 5, 5 tr., Stockholm.
- 2:a pris 25 kronor, *Folke Pettersson*, Rehns södra skola, Bollnäs.
- 3:e pris 15 kronor, *Margit Sundberg*, N. Rådmansgatan 30 II, Gävle.

VÄGRÄTA ORD

1. Sömnlösa timmar. (7)
5. Den saken är aktuell, när man ska bryta upp. (5)
8. Jag tycker i n t e du ska göra det ... (7)
9. Det var han
'som först knöt kransen kring
naturens lockar,
de vilda, flygande, ej redna än". (5)
(T e g n é r)
10. Där ha många legat och kurat. (3)
11. Som man ropar i skogen får man svar. (9)
13. 21/3. (13)
15. Stockholm—Oslo. (9)

4:e pris 10 kronor, *Lennart Asp*, Råmensvägen 39, Enskede.

Status gratis under 1949 erhålla 5—7 pristagarna: *Alfhild Johansson*, S:t Sigfridsgatan 29, Göteborg; *Brita Johansson*, Dalgången 3 a, Göteborg 22, och *Gullan Gregoriussan*, Nybrogatan 45, Stockholm.

16. Mera ett läte än ett ord. (3)
18. Orsaken till att fångelser finnas. (5)
20. En stor saftig biffstek med mycke lök ... aah! (7)
21. Två nöt som dra ihop. (5)
22. Före 1500, när det gäller inkunabler. (7)

LODRÄTA ORD

1. Rosa. ((5))
2. När regnet aldrig kom. (5)
3. En som arbetar i bränsleförsörjningens tjänst. (9)
4. Fattas när kungen är med. (13)
5. Ett gott huvud. (3)
6. Anka. (7)
7. Är väl en charmör till sättet. (7)
12. Seglar fram på en himmel blå. (9)
13. Kanske en förbindelse med borgen. (7)
14. Det är av svamp en form och vad havet görs vid storm. (7)
16. När alla tappa huvudet. (5)
17. "En kyrkblund utan snark är kyrkvårdens —." (5)
(Karlfeldt)
19. Pressas fram under svåra förhållanden. (3)

Förslag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring

En övergång från den nuvarande frivilliga arbetslöshetsförsäkringen till en obligatorisk försäkring föreslås av Socialvårdskommittén. Kommittén har i ett digtigt betänkande, som omfattar över 500 sidor framlagt en del övriga förslag, som syfta till en förenkling av arbetet med socialförsäkringarna.

Kommitténs förslag, att vi skall lämna det nuvarande frivilliga försäkringssystemet och övergå till en obligatorisk försäkringsform, är enhälligt. Utanför den nuvarande frivilliga försäkringen står betydande grupper företagare och löntagare, vilka vid ett försämrat arbetsmarknads-läge icke skulle få understöd försäkringsmässig form.

Nuvarande arbetslöshetskassor kvar

Inom kommittén har delade meningar gjorts sig gällande på vad sätt en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring bör utformas. Till följd härav framläggs två alternativa försäkringsförslag.

Härligt
ligga för öppet fönster med
"Kuddvarm"

Den ställbara dunkudden
som omsluter axlarna.

Pris med ett örngott 49:—
Försäljes endast direkt. Patentsökt.

Firma Kuddvarm

Box 12, Djursholm 2. Postgiro 367682

Enligt huvudalternativet, som biträdes av kommitténs majoritet, bör de nuvarande erkända arbetslöshetskassorna bibehållas och fortsätta sin verksamhet i praktiskt taget oförändrade former.

Erkänd arbetslöshetskassa skall meddela understöd vid arbetslöshet med lägst 4 kr., högst 11 kr. per dag. Medlemmarna fördelas på daghjälpklasser med hänsyn till arbetsinkomsten. Utöver daghjälp utgår make- eller husföreståndarintillägg om 2 kr. per dag och barnintillägg om 60 öre per dag och barn. Medlem av arbetslöshetskassa erhåller understödet från kassans lokala representant, redogöraren.

Personer, som icke är medlemmar av arbetslöshetskassa, tillförsäkras rätt till en daghjälp vid arbetslöshet om 4 kr. jämte familjetillägg.

Finansiering

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras genom bidrag från arbetsgivare, de försäkrade och staten. Arbetsgivarnas avgifter uppbärs samtidigt med avgifterna till olycksfallsförsäkringen. Medlemmarna i arbetslöshetskassorna erlägger särskilda avgifter på samma sätt som f. n. Kassorna får bidrag med 4 kr. för varje utbetalat daghjälpbelopp och med belopp, som motsvarar kostnaderna för utgivna familjetillägg. Härjämte erhåller kassorna bidrag från staten för att täcka en del av de kostnader, som föranledes av de högre understöd kassorna bereder sina medlemmar.

Kommittén föreslår ett förenklat uppbördsförfarande på så sätt att avgifterna till folkpensioneringen, den allmänna sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen sammanföres till en enda socialförsäkringsavgift. Denna avgift skall uppbäras samtidigt med skatten. Inom kommunerna föreslås inrättande av ett kommunalt organ, en socialförsäkringsnämnd, som blir gemensamt organ för de tre försäkringsformerna, folkpensioneringen, sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen.

Frågan om vid vilken tidpunkt de berörda reformerna skola genomföras har kommittén lämnat öppen.

"Skolbarnen utför fullkomligt slavarbete"

framhåller professor Sten Wahlund i ett temperamentsfyllt yttrande till skolöverstyrelsen. Om detta uttalande saxa vi följande ur Stockholmstidningen:

Vårt lands skolungdom har minsann, skriver professorn, ingalunda någon 8-timmarsdag. Vid sidan av förvärvsarbete eller barnrika mödrar och jordbrukarhustrur ha skolungdomen utan tvekan den längsta arbetsdagen. Ända ner i de lägsta klasserna i läroverken har man en lästid på 5-7 timmar och därtill kommer hemmapluggandet, som tar ett par tre timmar. Dessutom är det inte alls ovanligt att de unga får ägna någon eller några timmar i veckan åt privatlektioner, då de högt ställda fordringar, som måste hållas med tanke på en kommande examen, gör underbetygsfrekvensen, särskilt i främmande språk, synnerligen hög.

Även en del andra svårigheter spelar in. Man är exempelvis ytterst trångbodd och de unga har inte någon vrå där de ostörda kan ägna sig åt sina hemuppgifter.

Hushållsskolan
Margareta

Mattalar · Festväningar · Butiker · Elevkurser

STOCKHOLM:	BORÅS	GÖTEBORG
Noormalmstorg 1		
Drottninggatan 69	HÄLSINGBORG	JÖNKÖPING
S:t Erikaplan 2		
FENIX, Ad. Fr. Kyrkog. 10	LINKÖPING	MALMÖ

Rabatt genom kupongsystem

Det finns hos
PUB

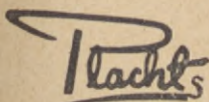
PAUL U. BERGSTROMS A. B.

ESKILSTUNA**P. LINDAHL'S BOKHANDEL**

Kungsgatan 10 Tel. 310 40
 ESKILSTUNA
 Stor sortering i allt vad till branschen
 hörer.

EN PÄLS

från våra ateljéer
 kännetecknas av
 en säker, förfinad
 stil och omsorgs-
 fullaste utförande.
 Pälsvaror i detalj
 och engros, kvali-
 tetsvaror till låga
 priser.

PÄLSATELJÉ

Nyforsgatan 3 D - Tel. 360 69 - Eskilstuna

FALKÖPING**Bröderna Wahl A.-B.****FALKÖPING**

Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148
 Disponenten 902

JÖNKÖPING
med omnejd**June-Munktell**
Marinmotor

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
 Telefoner: 197, 897.

Byggtjänst i Jönköpings A.-B.

Tel. 63 95 96 — 96 63 09
 Specialfirma för byggnadsmaterial.

BETALD ANNONSPLATS**KALMAR****BRÖDERNA MAGNUSSON**
SMIDESVERKSTAD

Tel. 84 HOSSMO Tel. 84

Utför alla slags smides- och reparations-
 arbeten. Gas- och elsvetsningsrep. Hov-
 slageri. Värmelednings- och sanitära
 reparationer.

KARLSKRONA**FINBAGERI LUSSEKATTEN**

Drottninggatan 27 — Telefon 21 81

Alltid färskt hembakat bröd

LULEÅ**BRUNNSBORRNINGAR**

utföres av

Borrförman **H. BJURSTEN**
 Box 524 - L u l e å - Tel. 3191

NORRKÖPING**FIRMA MARTIN JANSSON**

Godsgatan 11 Telefon 244 98
 — NORRKÖPING —
 Säljer: Byggnadsmaterial.
 Utför: Asfalt- o. Isolationsar-
 beten, Massagolv m. m.

Aktiebolaget Trycksaker

BOK- & ACCIDENSTRYCKERI
 Repslagaregatan 25
 Telefon 209 52 Postgirokonton 13 05 52

**Sv. Nationalföreningen mot Tuber-
kulos kvartalsskrift**

häfte 4 1948 har utkommit. Numret in-
 ledes med en presentation av jul- och
 nyårsmärket 1948—1949. Märket är utfört
 av konstnären Karl Örbo och avser att
 ge inkomster för Nationalföreningens an-
 tituberkulosarbete.

Ur innehållet kan bl. a. nämnas en ar-
 tikel om calmette-vaccination i Finland
 av professor Severi Savonen, Hilding A.
 Ståhl skriver om ett konstnärsoede och
 med. lic. Arne Nelson om Nationalför-
 eningens skärmbildsbyrå.

Kvartalsskriften, som fortfarande kos-
 tar endast 50 öre, kan erhållas genom bok-
 handeln eller direkt från Sv. National-
 föreningen mot Tuberkulos, Västra Träd-
 gårdsgatan 11 B, Stockholm.

Janne Vängmans bravader

heter en skojfrisk film, som nu går på
 biograferna landet runt. Som förspel till
 denna film har upptagits en av Kommitté-
 n för socialupplysning inspelad kort-
 film, "Vi vill ha arbete", som handlar om
 de partiellt arbetslösa problem. Ett av-
 snitt i denna kortfilm belyser de lung-
 sjukas svårigheter i dagens samhälle.

SUNDSVALL

med omnejd

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP

avhåller å Bergsakers Travbana Sunds-
 vall, travtävlingar c:a 30 söndagar under
 Mars—Oktober 1949. Totalisator.
 631 88 Pressrummet 630 61
 Tel.: Kontoret 4270 — Banmäst. 5330

SÖDERTÄLJE

FLER och **FLER**
 köper sina skor
 hos oss.

SÖDRA SKO

Järnagatan 1 — Södertälje Södra
 Tel. 317 72, 354 72, 335 94.

UMEÅ med omnejd**UMEÅ TEGELBRUK**
Bäckström & Co.

Box 5, Umeå 1. Tel. kontoret 570
 bruket 126

Föreningen MÖBELSNICKERIET

Grisbacka, GRUBBE
 Tel. Fabr. 394. Kont. 684
 U m e å

BETALD ANNONSPLATS**VÄSTERÅS****ERIKSSONS EFTR.**
Frukt & Grönsaker

Rekommenderas
 Stora Torget 3
 Tel. 355 12 Västerås Tel. 355 12

ÖREBRO**Alla slags SKROTVAROR**

uppköpes till högsta dagspris i
Produkt- & Materialaffären
 Kyrkvägen ÖREBRO Tel. 121 50
 (Söder om Markbackens gård)

TURMAN
I TÄTEN

HERRKLÄDER
GOSSKLÄDER
EKIPERING
 Tel. 240 20 Storgatan 24 Tel. 240 20
 Ö r e b r o

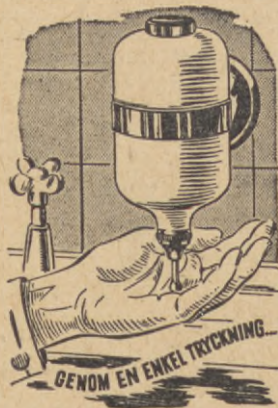

Vid tvättstället

naturligtvis

SIEVERT
SPARTVÅL & AUTOMAT

för flytande (kupongfri) tvål är betydligt mera ekonomisk och hygienisk i användning än en tvålbit. Genom en enkel tryckning tillföres handen automatiskt en lagom, bestämd kvantitet tvålvät-ska. Säljes i varuhus samt i järn- och färg-affärer.

A.-B. Max Sievert

LÖDLAMPFABRIKEN

Sundbyberg, tel. Sthlm 28 25 30
Filial i Göteborg: tel. 13 15 20

BETALD ANNONSPLATS

Lastbilscentralen

Smedjegatan 30, Luleå

Ombesörja: Lastbilstransporter av alla slag, Levererar Gjutgrus, Mursand, Gårdsgrus. Allt till bestämda priser. — Infordra offert.

Telefoner 3520, 4255

Föreståndarens bostad 3205

en ny värld formas — ett nytt social-Sverige byggs

Fackföreningsrörelsen är en nydanande kraft i samhällsbyggandet. Över 1 miljon kvinnor och män samlade i LO bär upp detta arbete för dagen o. framtiden. Följ LO:s skriftserie! Läs den samlade fackliga rörelsens tidskrift FACKFÖRENINGSRÖRELSEN.

Postpren.: 6.15 pr år